

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Ondřej Filipi

Rozsah speciálně pedagogického vzdělání mezi Salesiány

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím literatury uvedené v seznamu.

V Olomouci dne 26.3. 2019

Touto cestou bych rád poděkoval Mgr. Martinu Dominiku Polínkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a vstřícnou pomoc. Děkuji také všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumného šetření, za jejich vstřícný přístup a ochotu spolupracovat. V neposlední řadě děkuji rodině, spolubydlícím a především Jiřince za trpělivost a podporu.

Obsah

Úvod	5
Teoretická část	6
1. Salesiánská tradice.....	7
2. DON BOSCO – zakladatel salesiánů a tvůrce preventivního systému.....	9
3. Preventivní systém.....	11
3.1 Historický vývoj preventivního systému.....	13
4. Principy salesiánské výchovy.....	16
5. Cílové skupiny salesiánské pastorace.....	18
5.1 Vývoj působení salesiánů v České republice před rokem 1989.....	18
5.2 Proměny cílové skupiny po roce 1989.....	18
5.3 Směřování českých salesiánů na začátku 21.století.....	20
6. Speciálně pedagogická problematika.....	21
6.1 Poruchy chování.....	21
6.2 Klasifikace problémového chování.....	22
6.3 Příčiny vzniku problémového chování.....	24
6.4 Instituce a služby zabývající se dětmi s problémovým chováním.....	25
6.5 Nestátní instituce.....	25
Praktická část	27
7. Design výzkumného šetření.....	28
7.1 Výzkumný problém.....	29
7.2 Výzkumné otázky.....	29
7.3 Cíle výzkumného šetření.....	29
7.4 Metody sběru dat.....	29
7.5 Výběr výzkumného souboru – výběr respondentů.....	30
7.6 Etické zásady výzkumného šetření.....	30
8. Průběh výzkumného šetření – průběh rozhovorů, specifikace respondentů...32	
9. Analýza, interpretace získaných dat.....	34
9.1 Analýza rozhovoru.....	35
10. Vyhodnocení výzkumného šetření.....	40
10.1 Výzkumné otázky.....	40
10.2 Vyhodnocení cílů práce.....	42
Závěr	43

Úvod

Tato bakalářská práce pojednává o salesiánské práci s mládeží. Konkrétně pojednává o tom, s jakou klientelou salesiáni pracují, zda se setkávají s dětmi s problémovým chováním, jaké předměty salesiáni absolvují jako přípravu na práci s mládeží, zda absolvují i předměty, které je připraví na práci s problémovou mládeží, jaké výchovné přístupy využívají salesiáni při své práci s mládeží a zda při této práci mají dostatečnou podporu. Toto téma si autor zvolil, jelikož má sám blízko k salesiánům a chtěl více prozkoumat jejich práci. Dále autora zajímalo, s jakou klientelou se salesiáni setkávají, zda pracují s dětmi s problémovým chováním a také, zda jsou na tuto práci připraveni.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje pět kapitol. První kapitola pojednává o salesiánské tradici. V druhé kapitole si přiblížíme postavu dona Boska jakožto zakladatele salesiánů a tvůrce preventivního výchovného systému. Ve třetí kapitole si popíšeme salesiánský preventivní systém a ve čtvrté kapitole principy salesiánské výchovy. V páté kapitole se podíváme na cílové skupiny salesiánské pastorace. Praktická část obsahuje tři kapitoly. V první kapitole je popsán design výzkumného šetření, je zde stanovený výzkumný problém a výzkumné otázky, dále jsou zde uvedeny cíle výzkumného šetření, metody sběru, výběr výzkumného souboru a jsou zde popsány etické zásady výzkumného šetření. V následující kapitole je popsán průběh výzkumného šetření čili průběh rozhovorů a jsou zde popsáni jednotliví respondenti. Poslední kapitola se zabývá analýzou a interpretací získaných dat.

Cílem práce je prozkoumat a popsat práci salesiánů v České republice. Dále také popsat jejich výchovný styl, studijní přípravu na práci s mládeží a klientelu, se kterou salesiáni pracují. Záměr autora této práce je prozkoumat, zda se salesiáni při své práci dostávají do styku s dětmi s problémovým chováním a také, jestli se v této problematice vzdělávají a absolvují při svém studiu předměty, které by je na tuto práci připravily.

Teoretická část

Teoretická část této práce pojednává především o historii, vzniku a vývoji salesiánů. Konkrétně se autor bude zabývat salesiánskou tradicí, postavou dona Boska jakožto zakladatelem salesiánů a tvůrcem preventivního systému, dále si popíšeme principy salesiánské výchovy a preventivní výchovný systém, a nakonec se podíváme na cílové skupiny salesiánské pastorage.

1. Salesiánská tradice

V následující kapitole si blíže popíšeme salesiánskou tradici v České republice. Dále se zde popisují tři základní pilíře salesiánského způsobu života.

Označení „salesián“ se užívá pro členy řeholní Společnost svatého Františka Saleského, zatímco do tzv. „salesiánské rodiny“ patří také všechny ostatní oficiálně uznané církevní instituty (kongregace, sdružení atd.), které navazují na dílo dona Boska, a to především Kongregace Dcer Panny Marie Pomocnice (salesiánky) a Sdružení salesiánů – spolupracovníků.¹

Salesiánský způsob života a práce staví na třech základních pilířích. Těmi jsou DUCH - ODBORNOST - KOMUNIKACE.

První z nich („duch“) vychází z židovsko-křesťanské tradice a dotýká se především náboženské praxe a teologické reflexe. Dále se opírá o praxi dona Boska a jeho „preventivní systém“.

Pod druhý pojem „odbornost“ spadají především poznatky z vědeckých disciplín jako pedagogika, psychologie a dále sociální práce či filozofie.

Třetí pojem „komunikace“ naznačuje neustálou reakci a snahu o komunikaci salesiánů se stále měnícím se prostředím.

Na jedné straně salesiáni přijímají a reflektují společenské a kulturní trendy prostředí, v němž pracují a na druhé straně vstupují s tímto prostředím do dialogu a reagují na jeho impulsy.²

Propojení těchto tří principů vyzdvihuje již Jean-Claude Gillet ve svém díle³ kde reflektuje vývoj sociální práce ve Francii za posledních dvacet let. Hovoří o zaměření se na efektivitu výsledku, kdy se vyžaduje především odbornost pracovníka. Zavádí princip

---

¹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 14 s.

² KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 16 s.

³ GILLET, Jean-Claude. L'animazione è utile alla democrazia, la democrazia è necessaria per l'animazione, 53. In *Animazione sociale* 20 (2000) 8/9, 42 – 55. Srov. Gillet, *Animation* (Luzern 1998), 357nn

mediace a snaží se o umožnění komunikace mezi jedincem a skupinou. Klade důraz na rozvoj vztahů a sociálního pracovníka staví do role „profesionála sociálních vztahů“. Podle Gilleta by měli být tyto tři pilíře, duch -odbornost- komunikace, v rovnováze a jejich pojítkem by měl být právě vztah.

Pro církvev a tedy i pro salesiány je situace v České republice velmi specifická, už jen proto, že Česká republika není formována pouze židovsko-křesťanskou tradicí, ale velkou roli zde hraje i tzv. „sekulární humanismus“, který v sobě zahrnuje nejrůznější formy moderního evropského smýšlení a z něhož vycházejí tři proudy – demokratické občanství, marxistický proud a pozitivistický postoj. Mezi židovsko-křesťanskou tradicí a sekulárním humanismem tedy vzniká polarita. Takovouto polaritu u nás můžeme také vnímat například mezi sociální pedagogikou a sociální prací. Přestože spolu souvisí, vyvíjejí se odděleně.

Salesiánskou činnost tedy neovlivňují pouze křesťanské potažmo salesiánské zdroje, ale i kulturní prostředí ovlivněné sekulárním humanismem.⁴

---

⁴ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

2. DON BOSCO – zakladatel salesiánů a tvůrce preventivního systému

V následující kapitole si představíme osobnost a především život dona Boska jakožto zakladatele salesiánů a tvůrce preventivního systému.

Jan Bosko, vlastním jménem Giovanni Melchiorre Bosco, se narodil v roce 1815 v Becchi. Jeho otec František a matka Markéta byli chudí rolníci. Jan měl dva starší bratry. Antonína, kterého měl otec z prvního manželství a Josefa. Brzy po jeho narození mu otec zemřel, což byla pro rodinu velká tragédie.

Již od mládí se zajímal o chlapce z okolí, učil je různé akrobatické kousky a pořádal pro ně představení. Také dával velký důraz na náboženství. Modlil se společně s chlapci a přeříkával jim kázání, která slyšel v kostele. Takto začínala jeho práce s mládeží. Všechny tyto impulsy ho nasměrovaly ke studiu kněžství.

Později, již jako kněz, přišel do Turína. Zde si všiml, že se po ulici potuluje spousta mladých, bezprizorních chlapců, kteří buď od rána do noci pracují ve fabrice nebo prostě žijí na ulici. Don Bosko jim toužil pomoci a snažil se jim věnovat. Aby tak mohl dělat, založil tzv. oratoře, což byla pravidelná setkání jednou týdně, převážně v neděli, kam docházely stovky chlapců. Náplň oratoře byla vždy stejná. Nejprve se začínalo bohoslužbou, poté byla snídane a pak následovaly hry. Součástí náplně bylo i vzdělávání, především v těchto oblastech: čtení, psaní, počty, katechismus. Jelikož se počet účastníků neustále zvětšoval, bylo nutné najít nějaké stálé místo, kde by se mohli scházet. Tím místem se stalo Valdocco, jež se nachází v části Turína a dnes je zde salesiánský areál s kostelem Panny Marie Pomocnice křesťanů.

Toto místo nazval don Bosko Oratoř. Jejím hlavním úkolem bylo naplňovat tyto oblasti: domov, hřiště, škola, farnost. Chlapci zde bydleli, chodili do školy, stravovali se a probíhala zde i jejich soustavná výchova. Dále se zde mohli vyučit nejrůznějším řemeslům, což jim poté pomáhalo v pracovním uplatnění.

Později se z oratoře stal soubor vzdělávacích institucí. Byl zde internát, učňovská škola a gymnázium. Don Bosko zakládal domovy mládeže, učňovské školy a gymnázia i na jiných místech a současně se snažil své poznatky ve výchově zapisovat a vydávat v malých spisech.

Don Bosko mezi svými chlapci vyhledával ty, kterým nejvíce důvěřoval a volil si je za své spolupracovníky. Z těchto chlapců se později stala první skupina salesiánů, kteří svoji spolupráci stvrdili věčným slibem. Po mnoha letech se tak salesiáni stali skutečnou řeholní společností schválenou papežem.

Don Bosko ovšem nerozvíjel svůj výchovný program pouze v Itálii. Rozšiřoval ho dál do Francie, později vysílal misionáře do Jižní Ameriky a dnes působí salesiáni po celém světě.

Společně se salesiány pomohl vzniknout Kongregaci Dcer Panny Marie Pomocnice. Tu pak ještě doplňují salesiáni pomocníci, kteří jsou tvoření především laiky.

Don Bosko zemřel 31. ledna 1888 v Turíně a jeho smrt způsobila velký rozruch. Přestože velká část církve byla proti, byl v roce 1934 prohlášen za svatého. Později ho pak papež Jan Pavel II. prohlásil za Otce a učitele mládeže.⁵

---

⁵ BOSCO, Teresio. Don Bosco. Vyd. 4. Přeložil Jaroslav KOPECKÝ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0624-8.

3. Preventivní systém

V následující kapitole si představíme preventivní systém, který je pro salesiány velmi specifický a často ho využívají při své práci s mládeží. Dále si také přiblížíme historický vývoj preventivního systému.

Přestože Don Bosko vydal několik malých spisů, vypovídajících o jeho přístupu k výchově, dozvídáme se o nich především z praxe, a to také díky výpovědím a svědectvím jeho žáků. Jeho přístup k výchově byl převážně praktický a jedno z jeho hlavních děl nese název: *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (Preventivní systém výchovy mládeže) a jsou v ní obsaženy jeho základní výchovné přístupy.⁶

V našem případě je důležitá prevence sociálně patologických jevů. Zakladatelem tohoto druhu prevence je německý pedagog Johann Heinrich Pestalozzi, který podporoval zřizování „záchranných domů“. Tato aktivita byla křesťansky motivovaná a jejím úkolem bylo předejít kriminalitě dětí. Šlo o pomoc pedagogickou, materiální, psychologickou a náboženskou.

Don Bosko ve svém spisu mluví o dvou přístupech, represivním a preventivním. Lidé, kteří se v té době zabývali výchovou, měli na výběr mezi těmito dvěma styly. Represivní výchovný styl byl založený na vojenské kázni, autoritářském přístupu a pevně stanovených právech a povinnostech. Preventivní výchovný styl se naopak vyznačoval tím, že kladl důraz na vztah a důvěru. Dalším důležitým principem pro tento výchovný styl je „rodinnost“. Don Bosko se při výchově často inspiroval právě rodinou.⁷

Don Bosko věděl, že svým přístupem může jak motivovat, tak omezovat. Využíval tedy důvěru i bdělost. Jeho snaha spočívala v tom, že místo toho, aby chlapci byli v prostředí, kde jsou ohroženi sociálně patologickými jevy, nabídl jim možnost uplatnění či seberealizace a především se snažil najít to, v čem vynikají a tímto směrem je podporovat. Takovýmto způsobem je motivoval. Přestože se občas stávalo, že u sebe nechal chlapce přespat a oni mu ráno utekli i s dekou, viděl, že přítomnost dospělého na ně má dobrý vliv a chlapci se před

---

⁶ Dnes používáme slovo prevence v první řadě ve zdravotnictví a v sociální práci. Přišlo se na to, že je třeba přesunout důraz z terapeutické činnosti na činnost preventivní. V uplatňování preventivních opatření rozlišujeme primární, sekundární a terciární prevenci (podle G. Kaplana). Problémem prevence je nebezpečí, že úředně uplatňovaná „preventivní opatření“ povedou k přehnané kontrole.

⁷ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, s28

ním neperou, vulgárně se neuráží, a naopak vzájemně se respektují. Věřil, že každý z nich má v sobě dobré jádro.⁸

Důležitým faktem je, že Don Bosko byl především kněz a o tuto roli se ve výchově hodně opíral. Věřil, že pro mladého věřícího člověka, je velmi důležitá komunikace s bohem a snažil se mladým v tomto směru pomáhat a podporovat a doprovázet je na jejich cestě.

Co se týče sociálního rozměru preventivního systému, mluvíme především o fyzické pomoci, péči o zdraví svěřenců, jejich přípravě na práci a zprostředkování základních hodnot. Snahou Dona Boska bylo předejít sociálnímu a kulturnímu vyčlenění problému mládeže. Věřil, že když se bude věnovat starat o problémovou mládež, ochrání tak společnost před problémy, které by mohla představovat. Usiloval o uplatnění mladých lidí ve společnosti.⁹

„Chci vychovat dobré křesťany a poctivé občany“.¹⁰

Don Bosko usiloval o to, aby mladí lidé měli dobrý život. Věřil, že toho dosáhnou tak, že se budou vzdělávat a budou dobrými křesťany.

Jacques Schepens, studoval výroky dona Boska a jejich základě shrnuje tuto představu:

„Dobrý člověk a křesťan

podřizuje vše ve svém životě konečnému cíli, kterým je spása duše,

poznává a miluje Boha, vnímá jej současně jako Pána, který soudí, i jako otce, který miluje,

je vzdělaný v katolické víře a má odvahu ji vyznávat, zachovává věrnost

církvi a papeži, varuje se bludů a vyhýbá se politickému radikalismu

je schopen se svou prací aktivně zařadit do společnosti, a pokud má

majetek, tak ho dobře využívá,

---

⁸ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 24 s.

⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 24 s.

¹⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 24 s.

*přispívá ke společenskému pokroku tím, že se stará o svou rodinu, je solidární s chudými a trpícími a vede vzorný křesťanský život, zaujímá konkrétní místo ve společnosti a v církvi, jak to odpovídá vůli Boží, potřebám bližních a jeho vlastnostem a sklonům v praktikování křesťanské lásky, mírnosti, poslušnosti a skromnosti nalézá pramen radostného života a naděje na šťastnou věčnost.*¹¹

Přestože je možné, že by řada těchto prvků v dnešní pedagogice neobstála, don Bosko věřil, že pokud bude k výchově takto přistupovat a vnášet do ní i náboženský motiv, pomůže tak mladým lidem k lepšímu životu.¹²

3.1 Historický vývoj preventivního systému

Při své práci se salesiáni často řídí pedagogickými zkušenostmi, které přebírají od starších spolupracovníků. Ctí a přenášejí tak tradici svého zakladatele dona Boska a dodnes se inspirojí jeho životem. Přesto preventivní systém za všechna ta léta prošel mnoha změnami a stále se formuje. Můžeme si tedy říct, jak se salesiánská výchova vyvíjela v minulosti, a jak je tomu dnes.¹³

Způsob, jakým don Bosko vychovával své chlapce se měnil již v průběhu jeho života. K výchově musel přistupovat jinak, když měl tzv. „*kočovnou oratoř*“ a chlapcům se věnoval pouze v jejich volném čase a nebylo jich mnoho. Později, když již získal pozemek, na kterém začal provozovat internát, dílny atd., musel nastolit určitá pravidla a hranice díky kterým mohl nastolit řád a vše mohlo fungovat i v tak velkém počtu chlapců, kteří zde bydleli. Také se již nemohl věnovat všem chlapcům individuálně. Přesto si přál, aby byly zachovány

---

11 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 25 s.

12 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7 25s

13 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 26 s.

důležité pilíře jeho výchovy a to především otevřenost a vztah, který se snažil mít s každým s chlapců. ¹⁴

Postupem času se bohužel přestávalo dařit dodržovat tyto principy a salesiánské internáty se začali podobat těm ostatním. Osobní vztahy vychovatelů začali nahrazovat vztahy funkční a kongregace šla jiným směrem, než by si don Bosko přál. Také již neprobíhala integrace mladých lidí do společnosti tak, jak si don Bosko představoval čili „výchova dobrého občana a dobrého křesťana“. V té době se začalo zřizovat mnoho ústavů, které měli sloužit k tzv. „ochraně mládeže“, ale bohužel se jednalo o místa s přísným režimem a jen těžko se zde mohli mladí lidé cítit dobře. ¹⁵

V sedmdesátých letech můžeme v České republice sledovat nárůst ústavních a vzdělávacích zařízení vedených salesiány. Především po druhé světové válce byla velká poptávka po levném bydlení a vzdělání. V osmdesátých letech tento nárůst náhle ustal. Jako příčiny se uvádí například pokles zájmu o internátní výchovu a také neustále se zmenšující počet řeholníků. S rostoucím se blahobytem ubývá zájmu o internátní výchovu a mladí lidé často raději volí alternativu bydlení doma, kde není takový důraz na pravidla a výchovná opatření. Také ubývá zájmu o řeholní službu. Dříve, když bylo na ulici mnoho mladých lidí, tak byli vděční za jakoukoliv pomoc a možnost vzdělání, tedy i s vděčností přijímali možnost pomáhat druhým lidem a zasvětit jim tak svůj život, jako to viděli například ve vzoru dona Boska. ¹⁶

Tyto problémy si salesiáni začali uvědomovat. Projevila se zde touha vrátit se zpět ke kořenům, tedy k principu autentičnosti, který se objevoval například v oratořích. Ty se začali obnovovat především v latinské Americe. V Evropě se nadále věnovali především internátní a institucionální výchově. Ovšem někteří stále toužili pomáhat „nejchudší mládeži“ a tak vznikla nová díla se zaměřením např. na drogově závislé a skupiny „na okraji společnosti“. Nevýhodou ovšem bylo, že se zde pracovalo se zvlášť problémovou skupinou. Většina salesiánů měla vzdělání v oblasti pedagogiky a teologie a využití principu prevence zde bylo

---

14 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 26 s.

15 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 26 s.

16 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

velmi obtížné. Pracovníci nemohli problémům předcházet, museli je řešit. Nejenže se již pomalu nedalo mluvit o výchově, ale činnost, kterou salesiánští pracovníci vykonávali, byla povětšinou mimo jejich oblast vzdělání a bylo potřeba kvalifikovaných pracovníků jako například sociálních pracovníků či psychologů.¹⁷

*Salesiáni na celém světě jsou v současnosti znovu postaveni před otázkou: kde je naše místo, co je naším posláním, v čem jsme nenahraditelní?*¹⁸

---

¹⁷KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

¹⁸KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 29 s.

4. Principy salesiánské výchovy

V následující kapitole si popíšeme principy salesiánské výchovy, které jsou pro salesiány při jejich práci velmi důležité a jejichž tvůrcem je don Bosko.

Výchovná metoda dona Boska spočívala v emocionalitě, racionalitě a v nabídce životního smyslu. Don Bosko charakterizoval svou výchovnou metodu pojmy: rozum, náboženství a laskavost.¹⁹

Rozum

Don Bosko věřil, že každého lze vychovat. Důležité je najít téma pro rozhovor, na kterém se poté dá stavět. Pojem rozum, znamenal pro dona Boska možnost svobodné volby, což pro něho bylo velmi důležité. Znamenalo to pro něho následující: „*Vychovatelské umění spočívá v probouzení vědomí efektivní osobní svobody a zodpovědnosti a ve zprostředkování hodnotné motivace k tomuto úkolu*“.²⁰ Cílem je, aby mladí lidé na základě rozumu pochopili, co si od nich vychovatel žádá a kam je tím chce nasměrovat. Pokud se tak stane, vznikne spolupráce mezi klientem a vychovatelem. Důležité je také respektovat osobnost mladého člověka, jeho zkušenosti a potřeby a naslouchat jim. Do výchovy rozumem pak také řadíme studium, školení, vyučování a v neposlední řadě samotné osvojení si učebního procesu. Dnes bychom mohli do této výchovy zařadit výchovu ke kritickému myšlení.²¹

Náboženství

Náboženství je spojující prvek salesiánského výchovného systému. Podle dona Boska bez náboženství nemohlo existovat trvalé štěstí. Vychovatel musí citlivě přistupovat k mladému člověku a být otevřený jeho otázkám co se týče Boha nebo jeho víry. Ve výchovných institucích, kde působí salesiáni, musí být prostor pro toto téma a mladí lidé by zde měli mít možnost setkávat se s Bohem. Součástí salesiánského výchovného systému jsou

---

¹⁹ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 31 s.

²⁰ KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 32 s

také svátosti. Tak jako díky svátostem můžeme prohloubit naši důvěru k Bohu, může mladý člověk díky rozhovoru o víře prohloubit důvěru ke svému vychovateli.²²

Laskavost

Laskavost v salesiánském výchovném stylu může znamenat to samé jako láska. Tato láska nemá co dočinění se sentimentalitou. Jde o navození vztahu vychovatele s klientem a teprve pokud je to důvěrný vztah, může vychovatel ovlivnit klienta a vést ho směrem, který je pro něho dobrý. V době, kdy don Bosko vychovával své chlapce, znamenalo pro mladého člověka opravdu velmi moc, když mu někdo ukázal, že o něho má zájem a že mu věří. To samé se snaží salesiáni dělat i dnes. Jedná se o vybudování bezpečného prostředí, kde mladý člověk může sdílet své problémy, vychovatel ho laskavě vyslechne a pokusí se ho podpořit nastínit mu možnosti řešení.²³

Výchova na základě osobních vztahů

Jak zde již bylo několikrát zmíněno, charakteristickou pro salesiánskou výchovu je právě výchova na základě vztahu. Z toho vyplývá, že důležitým faktorem je osobnost vychovatele.

Don Bosko říkal: „*Vychovatel má být u mladých, s mladými, pro mladé. Vychovatel se spolu s mladým člověkem podílí na společném díle výchovy.*“²⁴ Vychovatel by měl svoji práci brát jako poslání. Dále se zde zdůrazňuje princip asistence, což znamená, že vychovatel by měl fyzicky být mezi mladými lidmi, ovlivňovat je svojí přítomností a zároveň pozorovat dění ve skupině. Důležité je taky udržovat dobrou náladu a případně zabránit vzniku rizikových situací.²⁵

---

22 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

23 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

24 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 35 s.

„Účinnost tohoto výchovného přístupu závisí velmi silně na kvalitě přítomnosti vychovatele.“²⁶

---

25 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

26 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 36 s.

5. Cílové skupiny salesiánské pastorace

V následující kapitole se věnujeme popisu vývoje působení salesiánů v České republice před rokem 1989 a po roce 1989. Dále také, jak se postupem času měnila cílová skupina salesiánů.

5.1 Vývoj působení salesiánů v České republice před rokem 1989

Za více než 150 let se salesiánská činnost proměnila z nedělní oratoře na internátní školy, střediska volného času a různá jiná ústavní zařízení. Na našem území byl vývoj o něco složitější než v okolních zemích.

Vše začalo ve Fryštáku, kde byla internátní škola a salesiáni zde podporovali především chlapce z chudších poměrů. Poté se ústavy rozšířily do Ostravy a do Prahy. Nejdůležitější bylo zajištění personálu, tedy hlavně kněží, vychovatelů a učitelů. Když byly v roce 1950 komunisty rozpuštěny všechny řeholní komunity, týkalo se to i salesiánů. Většina salesiánských pracovníků byla poslána do vězení a zbytek musel nastoupit na vojnu. Někteří dále pokračovali ve studiu teologie ovšem v utajení, jelikož jim hrozilo vězení. Díky této odvaze a skutečnosti, že se i přes přísný zákaz někteří salesiáni nadále scházeli a věnovali svůj volný čas mladým lidem, si kongregace udržela pokračování. Za doby totality se salesiáni věnovali především těmto oblastem:

- a) *pastorace farní mládeže (tam, kde salesián byl farářem či administrátorem)*
- b) *víkendové akce pro různé skupiny (na farách, na chalupách, výlety apod.)*
- c) *duchovní vedení salesiánských spolupracovníků a dalších skupin*
- d) *prázdninové chaloupky a pastorační péče o jejich účastníky*
- e) *vedení skupin mládeže s různým zaměřením (především ve velkých městech)*
- f) *individuální a skupinové duchovní vedení se zaměřením na povolání* ²⁷

5.2 Proměny cílové skupiny po roce 1989

V této době neměli salesiáni žádné informace o tom, jak pokračuje salesiánské dílo jinde ve světě. Snažili se pokračovat ve své práci tak, jak byli zvyklí za totality, nyní ovšem svobodně. Díky tomu byla zachována jistá kontinualita. Nejvíce se věnovali mládeži v jejím volném čase. Především starší salesiáni měli představu, že se opět vrátí tam, kde byla jejich

---

27 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 63 s.

činnost přerušena, k internátní výchově. V tuto chvíli ovšem nebyl dostatečně početný personál.

Představ o novém směřování bylo mnoho. Byly zde představy *reformační*, což mělo znamenat práci s mládeží v různých oblastech, *revoluční*, tedy úplná změna přístupu k pastorači a dále například *kontinuální*, tedy pokračovat dál v činnosti a pouze ji zlepšovat. Zvítězila kombinace kontinuální/reformační. Čili část salesiánů zůstala u své dosavadní činnosti a druhá část hledala nové možnosti pastorače.²⁸

Salesiáni se opět zaměřili na osvědčený systém oratoří a několik jich bylo otevřeno (např. v Plzni, Praze či Ostravě). Zde chtěli spojit volnočasové aktivity s katechezí. Bohužel se ukázalo, že děti mají zájem spíše o hry a ne o rozhovory s náboženskou tematikou. Možným důvodem mohlo být i to, že oratoře navštěvovaly především děti ze sociálně slabších poměrů a děti problémové. To vedlo k tomu, že oratoře měly náplň spíše sociálně preventivní, nežli výchovnou a vzdělávací.

Přesto se někteří salesiáni věnovali vzdělávání mládeže, což vedlo až k založení vyšší odborné sociálně pedagogické a teologické školy JABOK. Zde se zaměřovali především na vzdělávání začínajících salesiánů a salesiánských pracovníků. Dále se také podíleli na rozvoji Teologické fakulty Jihočeské univerzity. Salesiáni v této činnosti získali velkou podporu v zahraničí ovšem u nás na to panovaly rozporuplné názory. Z internátů, které salesiáni v České republice zřídili zbyl již pouze jeden, a to v Ostravě.²⁹

Velká část salesiánů se věnovala své pastorači ve farnostech. Jednalo se především o nabídku volnočasových aktivit a kroužků pro mládež. Tato činnost byla stvrzena Výchovně pastoračním projektem Salesiánské provincie Praha a měla označit základní typ salesiánské práce. Pro salesiánská střediska se v polovině 90. let otevřely nové možnosti. Mohla zaregistrovat svá střediska jako domy dětí a mládeže a získat tak finance z resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Také díky tomu, že jejich služby využívaly převážně děti ze sociálně slabších poměrů, dostala šanci získat podporu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Tyto dvě skutečnosti přinesly salesiánům v jejich práci mnoho změn. Díky nárůstu financí bylo možné zaměstnat i „nesalesiány“ a díky tomu rozšířit personál.

---

28 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

29 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

Bylo také ovšem nutné dodržovat směrnice a legislativu s čímž šla ruku v ruce i administrativa, které teď bylo mnohem více a pro mnoho salesiánů to byl nový druh práce, kterou se museli naučit za pochodu.

Rozdíl mezi domy dětí a mládeže v ČR a oratoří je především v tom, že kromě nabídky kroužků zde můžeme mluvit o výchovném prostředí, které na mládež působí. Například tím, že se zde setkávají se svými vrstevníky, navazují vztahy a podílejí se na společných aktivitách. Postupem času si salesiáni začali všimnout stárnutí cílové skupiny. Aby nedocházelo k sociálnímu vyčleňování této skupiny, začaly při oratořích vznikat kluby, které bychom dnes spojily s činností nízkoprahových klubů. Některé fungují dodnes, např. Klub Vrtule v Praze-Kobyliších.³⁰

5.3 Směřování českých salesiánů na začátku 21.století

V dnešní době vidíme posun především ve vedení salesiánských středisek po všech stránkách. Salesiánská střediska dnes fungují v mnoha městech České republiky a patří mezi uznávaná sociální a výchovná zařízení. Posun lze charakterizovat takto: „*Od pozornosti na duchovní potřeby úzké skupiny věřící mládeže k pozornosti na celkový osobnostní rozvoj návštěvníků středisek, zejména těch, kterým hrozí sociální exkluze.*“³¹ Oproti tomu rozvoj salesiánských farností a rozvoj pedagogické metodiky je trochu slabší. Jde o fakt, že vedení salesiánské farnosti se příliš neliší od farností vedených diecézními kněžími.³²

---

30 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

31 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7, 71s.

32 KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7,

6. Speciálně pedagogická problematika

Následující kapitola se věnuje speciálně pedagogické problematice. Autor blíže popisuje poruchy chování, klasifikaci a příčiny vzniku problémového chování. V závěru kapitoly se autor zaměřil na popis a příklady státních a nestátních institucí zaměřujících se na práci s problémovými dětmi a mládeží.

6.1 Poruchy chování

Kvintová (2016) uvádí, že při soužití ve skupině či společnosti je potřebné přijímat a respektovat určité normy. Tyto normy nám dávají pocit jistoty a bezpečí a uspokojují naši potřebu světa, který je smysluplný. V průběhu života se můžeme setkat s různými projevy chování, které můžeme nazvat jako problémové chování. Každý z nás někdy porušil pravidla, která mu byla nastavena. V mnoha případech se jedná pouze o osobnost dítěte či nesprávné výchovné působení rodičů. Ovšem mohou nastat případy, kdy takovéto chování může být příčinou přítomné poruchy chování.³³

Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) uvádí, že poruchy chování jsou charakterizovány agresivním, vzdorovitým nebo asociálním chováním. Dále také uvádí, že takové chování musí být opakované a mělo by výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku. Mělo by tedy být mnohem závažnější, než běžné dětské zlobení a mělo by mít trvalejší ráz. Jako příklad takového chování můžeme uvést nadměrné praní, přílišná krutost k lidem nebo zvířatům, záškoláctví a útěky z domova, neobvykle časté výbuchy vzteku a nekázeň.³⁴

Kvintová (2016) dále uvádí, že chování se stává problémovým v případě, že se jeho projevy a znaky vymykají obecně platným normám a porušují je. Předpokladem je tedy skutečnost, že jedinec, u kterého se vyskytuje problémové chování normy chápe a rozumí jim, ale nerespektuje je. Výjimkou jsou jedinci s nižší úrovní rozumových schopností (například osoba s mentálním postižením), jedinci pocházející z odlišného sociokulturního prostředí, kteří nemusí znát či chápat místní normy (ovšem pokud by se jednalo o porušování norem

---

33 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9. s.144

34 MKN-10: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů : desátá revize : obsahová aktualizace k 1.1.2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2018. ISBN 978-80-7472-168-7.

spadajících do oblasti trestní, jedinec za to ponese zodpovědnost) a třetí skupinou jsou děti v předškolním věku, kterých většina „lží“ a „krádeží“ nemá charakter poruchy chování, jelikož pro tento věk je typické magické myšlení a bohatá fantazie. Samozřejmě není dobré tyto projevy podceňovat. Důležité je především to, jak často a v jaké intenzitě se toto nežádoucí chování projevuje a případné posouzení kvalifikovaným speciálním pedagogem či psychologem.³⁵

6.2 Klasifikace problémového chování

Dle Kvintové (2016) lze na problémové chování a na poruchy chování nahlížet z několika různých hledisek.

Z pohledu speciálně pedagogického se poruchy chování klasifikují dle různé kvality a míry nebezpečnosti pro společnost. Za nejmírnější formu problémového chování považujeme **Disociální chování**. Toto chování charakterizujeme jako „*společensky nepřiměřené a nepřizpůsobivé chování krátkodobé povahy překračující normy nebo vyskytující se nehranicích normy, ale které lze ovlivnit běžnými výchovnými nástroji.*“³⁶ Dolejš (2010) uvádí jako příklady disociálního chování lživost různého charakteru (pravá, agresivní, jiného charakteru), krátkodobou neposlušnost a neukázněnost, zlozvyky, vzdorovitost a negativismus a toulky.³⁷ Další stupeň problémového chování je **Asociální chování**, které lze charakterizovat jako „chování, které neodpovídá mravním normám společnosti, zároveň však ještě neútočí proti společenským hodnotám.“ Jedná se tedy o chování, které porušuje společenské normy, ale nepřekračuje právní předpisy. Do této kategorie můžeme zařadit například krádeže, záškoláctví, úteky či závislosti aj. Třetí a nejtěžší stupeň problémového chování, které toto

---

35 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9. s.144

36 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.s.145

37 DOLEJŠ, Martin. Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2642-s.89

dělení uvádí se nazývá **Antisociální chování**. Lze ho charakterizovat jako „protispolečenské jednání vykazující nejvýraznější formy patologie, chování poškozující společnost i jedince a zahrnující porušení zákonů dané společnosti.“ Takovéto chování může například i ohrožovat lidský život. Dále se může jednat o loupežná přepadení, sexuální delikty, trestnou činnost související s toxikomanií aj. Vedle této klasifikace uvádí Matoušek a Kroftová (2003) **Delikventní chování**, které „překračuje hranice sociálních, morálních, a především právních norem společnosti a způsobující společnosti či jednotlivci újmu.“³⁸

Z pedagogického pohledu čili z pohledu školy je možné specifikovat dvě hlavní kritéria posuzování problémového chování. Jako první kritérium uvádí Vágnerová (2004,2001) obecnou charakteristiku chování a prožívání, které se liší od momentálně přijímané normy a velmi často bývá v rozporu se školními požadavky. Druhým kritériem je interpretace projevů žáka a hraje zde důležitou roli osobnost učitele. Jaké má zkušenosti, zda je tolerantní k projevům žáků, jeho temperament a také, zda se nachází v dobrém psychickém stavu. Kvintová uvádí, že žák s problémovým chováním vyžaduje od učitele odlišný přístup, což může být pro učitele náročné a může mu to přinášet méně uspokojení, jelikož výsledek nemusí vždy odpovídat vynaloženému úsilí. To, že žák získá roli problémového dítěte je výsledkem vzájemné interakce mezi ním a učitelem. Pokud se s touto rolí ztotožní získává tzv. nálepku. Takováto nálepka může mít na žáka negativní a stigmatizující dopad i např. v budoucnosti v rámci dalšího vzdělávacího procesu. Touto problematikou se zabývá Teorie nálepkování.

Aby se jednalo z psychologického hlediska o poruchu chování, musí dítě neustále porušovat pravidla a jeho chování musí být agresivní či nepřátelské. Vágnerová (2004) uvádí tři kritéria:

- Nerespektování sociálních norem.
- Neschopnost navázat a udržet přijatelné sociální vztahy.
- Agresivita či závažné náznaky ohrožení lidí nebo zvířat.³⁹

---

38 MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.s123

39 VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.s98

Tyto projevy se nachází i v definici Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN – 10), kde jsou poruchy chování vymezeny jako „opakující se a trvalý vzorec (minimálně šest měsíců) disociálního, agresivního a vzdorovitého chování porušující sociální normy a očekávání s ohledem na věk dítěte.“⁴⁰ Dále se MKN – 10 rozlišují poruchy chování na socializované, kde je u dítěte přítomna vazba na rodinu a nesocializované, kde tato vazba chybí.⁴¹

6.3 Příčiny vzniku problémového chování

Jedou z příčin vzniku problémového chování jsou **Biologické faktory**, u kterých výzkumy dokládají, že děti s poruchami chování často vykazují „nižší úroveň aktivace centrálního a autonomního nervového systému, což se následně může projevovat vyšší potřebou vyhledávání stimulů.“⁴² Toto narušení může vzniknout v období prenatálním, perinatálním či postnatálním. Ptáček (2006) uvádí, že biologický faktor lze chápat jako rizikový faktor, který zvyšuje sklon k nežádoucímu způsobu reagování.⁴³ Další příčinou vzniku problémového chování mohou být **Genetické faktory**, které mají až 70% podíl na vzniku problémového chování. Velmi důležitou roli zde hrají dědičné faktory. Mezi další rizikové faktory týkající se dědičnosti patří temperament. Riziková zde může být především impulzivita, snížená citlivost ke kritice, lhostejnost, dráždivost či odmítání sociálních norem. Jako poslední příčinu vzniku problémového chování u dítěte uvádí Kvintová **Psychosociální faktory**. První hodnotový systém u dítěte tvoří rodina a je tak nedůležitějším sociálním prostředím. Pravděpodobnost, že se u dítěte rozvine nepřizpůsobivé chování může vzniknout, pokud dítě žije v nevhodném, nepodnětném, zanedbávajícím, deprivacním, či dokonce týrajícím prostředí a jeho rodič/rodiče vykazují poruchové chování. Kvintová uvádí, že rizikovými rodiči mohou být rodiče, kteří trpí poruchou osobnosti, poruchou chování,

---

40 MKN-10: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů : desátá revize : obsahová aktualizace k 1.1.2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2018. ISBN 978-80-7472-168-7.

41 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.s145

42 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.s149

43 PTÁČEK, Radek. Poruchy chování v dětském věku. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-81-4.s.159

zneužívají návykové látky a neuspokojují dětem základní psychické potřeby jistoty, bezpečí a lásky. Další, kdo může dítě negativně ovlivnit, jsou jeho vrstevníci.⁴⁴

6.4 Instituce a služby zabývající se dětmi s problémovým chováním

Státní instituce

Státní instituce jsou organizace založené a řízené státem a zabývají se péčí o děti a mládež. Jsou to například:

Diagnostické a výchovné ústavy – Zde jsou umístěni mladiství a děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uleženou ochranou výchovou. Jsou zde poskytovány výchovné programy jako například škola nebo učební obor.

Domovy dětí a mládeže – Tyto domovy zřizují magistráty a městské úřady. Pobyty jsou zde většinou několikaleté. Většina klientů přichází z patologických rodin a přináší se sebou spoustu negativních deprivčních zážitků.

Kontaktní centra – poskytují poradenství, výměnné programy někdy i substituční program.

Orgány sociálně – právní ochrany dětí – Jedná se především o krajské a obecní úřady. Poskytují například preventivní a poradenskou činnost.

Střediska výchovné péče – Poskytují poradenskou a terapeutickou péči rodinám a nabízejí ambulantní programy pro rizikovou mládež a děti s problémovým chováním.⁴⁵

6.5 Nestátní instituce

Jedná se o neziskové organizace, které nejsou zřízené státem a nejsou tak na něm závislé. Neziskové organizace jsou charakterizovány jako „organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele.“⁴⁶ Mezi základní typy

---

44 PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.s150

45 VRTIŠKOVÁ, M., Teorie a metody sociální práce. Praha: Tribun EU, 2009.

neziskových organizací patří nadace a nadační fondy, občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby.

Příklady neziskových organizací, které se věnují práci s dětmi a mládeží:

Nízkoprahové kluby – Svoji práci zaměřují na ohrožené děti a rizikovou mládež. Tyto kluby často zaměřují svoji práci na romské etnikum. Mezi nízkoprahové kluby, kde pracují salesiáni, patří např. klub Vzducholod' Plzeň.

Salesiánská střediska mládeže – Jedná se o specifický salesiánský způsob práce (viz. Praktická část) s dětmi a mládeží. Kromě sportovních a kulturních aktivit, nabízejí salesiáni i vzdělávací a terapeutické programy.⁴⁷

---

46 <http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/> (20.4. 2019): O neziskových organizacích.

47 <http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/> (20.4.2019): O neziskových organizacích.

Praktická část

V praktické části se budeme zabývat realizací rozhovorů s pěti salesiány a jejich vyhodnocením. Praktická část pojednává o výzkumném problému, výzkumných otázkách, cílech výzkumu, průběhu výzkumného šetření, výběru výzkumného souboru, metodologii sběru dat, analýze a interpretaci dat a závěrečném zhodnocení výzkumného problému.

7. Design výzkumného šetření

V této kapitole se autor zabývá konkretizováním výzkumného problému, výzkumných otázek, popsáním cílů práce, designem výzkumného šetření, metodou sběru dat, výzkumným prostředím, výběrem výzkumného souboru, výzkumnými jedinci a etickými zásadami výzkumného šetření.

Zde se autor věnuje uspořádání konkrétního výzkumného šetření a popisuje jeho průběh. „*Design výzkumu znamená rámcové uspořádání nebo plán výzkumu. Navrhujeme-li design našeho výzkumu, znamená to, že přemýšlíme o základních podmínkách, ve kterých se bude realizovat.*“⁴⁸ Výzkumné šetření je založeno na principech kvalitativního výzkumu. „*Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování(...). Kvalitativní výzkum je orientován na explodování a probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí. Plán výzkumu má pružný charakter.*“⁴⁹ Šetření má tři fáze: fáze před realizací, fáze realizace a fáze po realizaci.

V první fázi autor sestavil otázky do rozhovoru. Autor sestavoval otázky tak, aby korespondovaly s tématem této práce a aby tak mohl blíže prozkoumat danou problematiku. Dále vybral vhodné respondenty, se kterými navázal kontakt, požádal je o rozhovor, představil jim záměr své práce a účel rozhovoru a domluvil s nimi podmínky realizace tohoto rozhovoru.

Ve druhé fázi se autor sešel s respondenty. Nejprve si promluvili o tématu rozhovoru a poté proběhl rozhovor samotný, který si autor se souhlasem respondentů nahrával.

Ve třetí fázi proběhl nejprve přepis rozhovorů a poté analýza a interpretace získaných dat.

---

48 ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 83 s.

49 HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, 63 s.

7.1 Výzkumný problém

Výzkumným problémem v této práci je to, zda se salesiáni setkávají při své práci i s mládeží, která spadá do oblasti etopedie čili například děti s poruchami chování nebo s problémovým chováním. Dále autor zkoumal, zda jsou salesiáni na tuto práci připraveni a jaké výchovné přístupy využívají při práci s dětmi a mládeží.

7.2 Výzkumné otázky

Setkávají se salesiáni při své práci s problémovou mládeží?

Absolvují salesiáni při své přípravě/studiu předměty, které by je připravili i na práci s problémovou mládeží?

Mají salesiáni dostatečnou podporu při své práci s dětmi a mládeží?

7.3 Cíle výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je prozkoumat a popsat práci salesiánů. Jaké využívají výchovné prostředky a přístupy, jak širokou mají klientelu, jaké předměty absolvují při své přípravě, zda mají dostatečnou podporu při své práci a jaké mají salesiáni zkušenosti s prací s problémovou mládeží. Získané informace mohou následně pomoci rozšířit vzdělávání salesiánů o předměty zaměřené na práci s problémovou mládeží a dále o rozšíření služeb podpory například pomocí odborných supervizí.

7.4 Metody sběru dat

„Metody sběru dat jsou specifické postupy poznávání určitých jevů, které badatel užívá s cílem rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé interpretují a vytvářejí sociální realitu.“⁵⁰

Pro potřeby tohoto výzkumného šetření byla využita metoda rozhovoru. *„Rozhovor patří mezi nejobtížnější a současně nejvýhodnější metody sbírání kvalitativních dat. Při jeho*

---

50 ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 142 s.

zvládnutí totiž nejde pouze o získání potřebných sociálních dovedností, ale také o kultivaci schopností pozorovat (jak introspektivní, tak extrospektivní pozorování) a umění obě metody vzájemně provázat a dokázat z nich pro výzkum vytěžit maximum“.⁵¹ Ze tří možností vedení rozhovoru si autor pro toto výzkumné šetření zvolil polostrukturovaný rozhovor. Tento typ rozhovoru sebou nese různé výhody. Jedna z nich je například možnost změny pořadí otázek. Dále si autor mohl ověřovat, zda správně rozumí odpovědi respondenta a pokládat mu doplňující otázky, aby interpretace jeho odpovědí byla správná. Doplňující otázky jsou užitečné i při analýze a zpracování rozhovoru, jelikož často přináší informace, které mohou pomoci lépe uchopit problém, který nás zajímá. Jednou z neposledních výhod polostrukturovaného rozhovoru je ta, že dokáže vyloučit nevýhody obou zbývajících variant (plně strukturovaného a nestrukturovaného rozhovoru) a zároveň vytěžit maximum z jejich výhod. Tím pádem se tak stává ideálním výzkumným nástrojem v oblasti kvalitativního výzkumného šetření.

7.5 Výběr výzkumného souboru – výběr respondentů

Pro potřeby výzkumného šetření, bylo nutné zajistit pět respondentů, se kterými bude proveden rozhovor. Respondenti byli vybíráni metodou záměrného výběru a to tak, aby pokryli co největší spektrum působení salesiánů. Dále se také autor snažil, aby byl zachován určitý věkový rozptyl. Při výběru respondentů bylo důležité, aby se nejednalo o stejné pracovní pozice respondentů. Tím chtěl autor dosáhnout určité pestrosti odpovědí, díky různé zkušenosti respondentů. Podle těchto kritérií potom autor postupoval a vybíral respondenty, se kterými se domluvil na místě a čase provedení rozhovoru.

7.6 Etické zásady výzkumného šetření

V následující části si definujeme etické zásady výzkumného šetření, které byly dodržovány.

---

⁵¹ MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006, 155/156 s.

Jak uvádí Miovský (2006) je nutné uvažovat o etických pravidlech a normách minimálně ve třech základních rovinách, jimiž je vliv výzkumníka na výzkumné pole a jeho zpětné ovlivnění polem, ochrana účastníků výzkumu a ochrana výzkumníka.⁵² Při výzkumné činnosti bylo zajištěno dodržování obecných etických zásad. Každý z účastníků výzkumného šetření byl informován o účelu tohoto šetření a také o jeho průběhu. Účast na výzkumném šetření byla dobrovolná a každý z respondentů uvedl informovaný souhlas s účastí na výzkumném šetření a dále každý respondent uvedl souhlas s tím, že vše co bude řečeno v rozhovoru, může být použito v této bakalářské práci. Po celou dobu výzkumného šetření byla také dodržována ochrana osobních údajů účastníků výzkumného šetření a ochrana jejich soukromí v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.

---

⁵² MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006, 277 s.

8. Průběh výzkumného šetření – průběh rozhovorů, specifikace respondentů

V následující kapitole se budeme zabývat průběhem rozhovorů a popisem jednotlivých respondentů.

Pro výzkumné šetření si autor vybral metodu polostrukturovaného rozhovoru. Průběh rozhovorů byl následující. Autor se s respondentem dohodl na místě a čase setkání. Většinou to bylo působiště či bydliště respondenta. Poté autor respondentovi představil téma výzkumného šetření a nastínil přibližný průběh rozhovoru. Na začátku rozhovoru se autor dotázal respondenta, zda souhlasí s účastí na výzkumném šetření a zda souhlasí s tím, že veškeré informace, které respondent poskytne, mohou být použity v této bakalářské práci. Poté autor vedl s respondentem polostrukturovaný rozhovor. Díky této metodě se každý z pěti rozhovorů lehce liší. Ať co se týče počtu doplňujících otázek, tak témat, která se v rozhovoru otevřela. Každý z respondentů má jiné zkušenosti, pracuje s jinou klientelou a může mít trochu jiný pohled na dané téma. Všechny tyto aspekty se v rozhovorech projeví a při analýze výzkumného šetření vyšly najevo.

Respondent č.1 - Salesián, Vedoucí centra pomoci dětem a mládeži Sřecha, sociálně-pedagogicko-terapeutický pracovník, kněz

Respondent č.1 začínal jako technik na VUT a poté si udělal pedagogickou návstavbu. Poté se začal věnovat studiu teologie. K tomuto studiu se navíc přidalo studium arteterapie na jihočeské univerzitě. Momentálně podstupuje pětiletý psychoterapeutický výcvik se zaměřením na gestalt terapii. Pracuje převážně s mládeží ohroženou sociálně patologickými jevy a s problémovou mládeží.

Respondent č.2 - Salesián, Kněz

Respondent č.2 nejdříve tajně za totality studoval teologii a poté pedagogickou střední školu. V momentální době je již v penzi a přímé práci s mládeží se tolik nevěnuje. Pokud ano, jedná se spíše o křesťansky založenou mládež, které předává své životní zkušenosti a snaží se o duchovní povzbuzení.

Respondent č.3 - Pedagog volného času, lektor programu STěPán, bývalý salesián

Respondent č. 3 má výuční list a maturitu mimo sociální oblast. V současné době má splněný kurz pedagoga volného času a kurz pracovníka v sociálních službách. Při své práci se dostává do styku jak s křesťanskou mládeží, tak s problémovou mládeží.

Respondent š.4 - salesián, sociální pracovník

Respondent č.4 má bakalářský titul ze studia sociální práce s dětmi a mládeží a momentálně se zabývá studiem křesťanské filozofie, která je nutným základem pro studium teologie. Dále ještě podstoupil 120 hodinový kurz pedagoga volného času. Při své práci se setkává s křesťanskou mládeží například při různých zážitkově-formačních víkendových akcích. Při své práci v nízkoprahovém zařízení, které se nachází v sociálně vyloučené lokalitě, se setkává s dětmi ze sociálně slabších poměrů, mezi kterými se nachází mnoho dětí s poruchou chování. Vesměs se jedná o romskou klientelu.

Respondent č.5. - Salesián, kněz, předseda SKM Sebranice

Respondent č.5 má vystudováno archivnictví na filozofické fakultě. Následně, když se rozhodl stát se salesiánem, tak začal studovat teologii a filozofii. Při své práci se setkal s dětmi s problémovým chováním, ale v tuto chvíli se věnuje převážně křesťanské mládeží. Vyučuje náboženství, věnuje se ministrantům, připravuje snoubence a připravuje vzdělávací víkendové akce pro animátory.

9. Analýza, interpretace získaných dat

V následující kapitole se autor zabývá analýzou a následnou interpretací získaných dat.

K analýze a vyhodnocení získaných dat využil autor metodu vytváření trsů. „Metoda vytváření trsů slouží obvykle, abychom seskupily a konceptualizovali určité výroky do skupin, např. dle rozlišení určitých jevů, místa, případů atd. Tyto skupiny (trsy) by měli vznikat na základě vzájemného překryvu (podobnosti) mezi identifikovanými jednotkami. Tímto procesem vznikají obecnější, induktivně zformované kategorie, jejichž zařazení do dané skupiny (trsu) je asociováno s určitými opakujícími se znaky, určitým charakteristickým uspořádáním atd.“⁵³ Dle Miovského (2006) se tedy snažíme cíleně najít skupinu (trs) kde jsou tematické podobnosti, které hledáme ve výrociích respondentů a které se týkají jedno, úzce ohraničeného tématu. Podobně můžeme postupovat, pokud hledáme prostorové podobnosti čili snažíme se hledat popis událostí, které se stali na stejném místě. Stejně postupujeme, pokud hledáme časové osobnostní podobnosti.⁵⁴

---

53 MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006, 211 s.

54 MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006, 211 s.

9.1 Analýza rozhovoru

Dosavadní vzdělání

Dotazovaným byla položena otázka, jaké studium absolvovali. Odpovědi respondentů se samozřejmě liší podle zaměření každého z nich a také podle toho, čím se zabývali, než se stali salesiány. Všichni mají maturitní vzdělání a vysokoškolské vzdělání. Tři z pěti respondentů mají vystudovanou teologickou fakultu, která je nutným předpokladem k tomu, abyste se mohli stát knězem. Salesián, který se chce stát knězem musí nejprve absolvovat aspirantát, kde se člověk seznamuje se salesiány a novým prostředím. Jedná se o první kontakt. Poté je noviciát. Během tohoto roku se studují společné stanovy a poté skládají věčné sliby. Následují dva roky studia filozofie a tři roky studia teologie. Navíc salesiáni mají ještě takové specifikum, že mezi tímto studiem mají dvouletou pedagogickou praxi, při které jde především o to, aby se člověk seznámil s realitou. Po této dvouleté praxi, kde se člověk setkává s prací s mládeží v oratoři či ve středisku, se opět navrácí ke studiu. Po pětiletém studiu získává titul magistra teologie a podstupuje nejprve jáhenské svěcení a poté kněžské. Salesiáni se během svého studia setkávají s předměty jako jsou pedagogika, psychologie a dalšími předměty tohoto typu, které je připravují na práci s mládeží. Někteří z nich také absolvovali 120 hodinový kurz pedagoga volného času či kurz pracovníka v sociálních službách. Tyto kurzy jsou důležité především pro ty salesiány, kteří se rozhodli pracovat ve střediscích volného času či v nízkoprahových klubech.

Předměty o výchově

Na otázku, zda měli respondenti ve škole předměty, které by je připravili na práci s mládeží, tak odpovídali vesměs kladně, že ano. Zmiňovali základní předměty jako jsou pedagogika a psychologie.

Během salesiánské formace se takto studuje salesiánský výchovný systém, kterému dal vzniknout don Bosko a jedná se o salesiánský preventivní systém. Je to vlastně rozbor toho, jak don Bosko pracoval s mládeží a jaký je specifický styl práce salesiánů. Dalo by se říct, že don Bosko založil nový výchovný systém. Už tehdy říkal, že existuje například represivní výchovný styl, který používají vojáci. Jsou to pravidla a kdo je nedodrží, ten bude potrestán. Don Bosko řekl, že my chceme používat preventivní systém, tedy negativním

jevům předcházet a dát mládeži příležitost, rozvíjet její pozitivní stránky. Také je důležitý prvek asistence, tedy výchovná přítomnost mezi mladými lidmi.

Během studia teologie se jednalo také o předměty jako jsou: pedagogika volného času, psychologie osobnosti, sociální psychologie a sociální patologie. V posledním zmíněném předmětu se vyučuje o různých typech patologií jako například o drogově závislých, či lidech na okraji společnosti. Tyto předměty mají budoucí salesiány připravit na práci s různými typy mládeže. Někteří z respondentů také prošli kurzy pedagoga volného času či kurzem pracovníka v sociálních službách. Každý ze salesiánů má možnost navštěvovat různé kurzy a zapojovat se do různých vzdělávacích aktivit, které mu mohou pomoci v tom, čemu se chce věnovat. Někdo se například věnuje vzdělávání a školení animátorů, tudíž je důležité, aby do hloubky prostudoval salesiánský preventivní systém. Někdo se naopak zaměřuje na problémovou mládež a na mládež ohroženou sociálně patologickými jevy. Jeden z respondentů, který pracuje s „okrajovou mládeží“, tak se velmi zabývá arteterapií a momentálně podstupuje psychoterapeutický výcvik.

Doba strávená prací s mládeží

V další otázce se autor dotazoval, jak dlouho respondenti pracují s mládeží. Ze získaných odpovědí vyplynulo, že všichni začínali nejprve ve skautu či na táborech jako účastníci a z této role se postupně dostávali do role táborového vedoucího či vedoucího skautského oddílu. Od té doby pracovali s mládeží v různých formách. Například jako vedoucí různých kroužků či jako vychovatelé v oratoři, kde s dětmi trávili jejich volný čas. Dále také připravovali a vzdělávali mladé chlapce jako animátory, kteří s nimi jezdili na tábory jako vedoucí. Někteří pracují v nízkoprahových klubech, kde jsou buď jako dobrovolníci nebo přímo zaměstnání jako vychovatelé. Všichni respondenti se shodují na tom, že s mládeží systematicky pracují minimálně patnáct let.

Intenzita práce s mládeží

Na otázku „jak často pracuješ s mládeží“ odpovídali respondenti vesměs stejně. Odpověď byla: denně. Jelikož se často jezdí na různá víkendová setkávání, vzdělávání animátorů či různé víkendové zážitkové akce, znamená to, že se s mládeží setkávají občas i sedm dní v týdnu. Přes týden to může být výuka náboženství, zájmové kroužky pro děti či asistence ve volné oratoři. O prázdninách jsou to především tábory neboli „chaloupky“, na

kteřé salesiáni začínali jezdit již za minulého režimu. Rozdíl může být i v klientele. Například, pokud salesián pracuje v nízkoprahovém centru, přes týden se setkává spíše se skupinou dětí ze sociálně slabších poměrů, kdežto o víkendu pracuje s převážně křesťanskou mládeží.

Preferované přístupy při práci s mládeží

Na otázku, jaké přístupy při práci s mládeží využíváš/preferuješ odpovídali respondenti v podstatě podobně. Jeden ze základních přístupů salesiánů je, vytvořit si s člověkem důvěrný vztah, na kterém se poté dá stavět. Zajímat se o druhého člověka, aby cítil, že je respektován, aby měl jistotu bezpečného prostředí. *„Pokud získáš srdce mladého člověka, dokážeš s ním cokoliv.“⁵⁵*

Dále je důležité děti či mladé se zájmem pozorovat a snažit se najít, v čem jsou dobří, v čem vynikají. Pomoci jim, aby si to uvědomili a mohli na tom stavět. Rozvíjet jejich osobnost a dát mladým příležitost projevit se. Také proto salesiáni nabízí různé kroužky: sportovní, hudební, výtvarný, aby děti měli šanci objevit a rozvinout své vlohy a zároveň to vše směřuje k tomu, aby dobře využívali svůj volný čas.

Pro salesiánskou výchovu je také typická náboženská rovina. Takový salesiánský výchovný přístup je: výchova evangelizací a evangelizace výchovou. Například pokud se ve farnosti pracuje s mládeží, tak se je snažíme zaujmout a podnítit k tomu, aby se chtěli dozvědět něco o duchovních hodnotách. Dělají se pro ně různé zážitkové „přespávačky“, aby se vytvořila parta čili nějaké důvěrné prostředí, kde se mohou otevřít nějaká vážnější témata a kde mladí mohou v partě svých vrstevníků tyto hodnoty sdílet a navzájem se posilovat a povzbuzovat.

Dítě s problémovým chováním

Na otázku, zda respondenti někdy pracovali se skupinou, kde bylo přítomno dítě/děti s problémovým chováním všichni odpověděli, že ano a uvedli různé zkušenosti s touto specifickou skupinou. Například jeden nízkoprahový klub, kde pracují salesiáni se nachází přímo v místě sociálně vyloučené lokality. Větší část klientely, která do tohoto klubu dochází se skládá z příslušníků romského etnika. Na skupinu složenou přibližně z 20-30 dětí zde byli

---

⁵⁵ BOSCO, Teresio. Don Bosco. Vyd. 4. Přeložil Jaroslav KOPECKÝ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0624-8.

pouze tři pracovníci. V tomto klubu, přestože právně jako sociální služba fungoval bez problému, chybělo výchovné prostředí a nebyly dostatečně nastavené hranice. Pracovníci se cítili nekomfortně a ze strany klientů zde byl velký nerespekt. Nakonec to došlo až do situace, kdy pracovníci musely změnit koncept klubu, snížit věkovou hranici a obnovit pravidla, díky čemuž opět cítili oporu a jistotu.

Nebo například v rámci skautské družiny, když se vyrazilo na výpravu ve skupině sedmi kluků, tak vznikali problémové situace, že byl někdo unavený, vztekal se, zasekl se a řekl, že už nepůjde dál. To jsou situace, kdy není úplně jasné a jednoduché řešení.

Dále například pokud kněz vede výuku náboženství a třída je složena vesměs z nejmladších dětí z rodin. Jinak se zde pracuje s jednotlivcem a jinak se skupinou, navíc děti mohou mít jednou za čas špatný den. Potom se musí vyhodnotit, zda se bude dělat to, co chce kněz nebo to co chtějí děti a on musí v tu chvíli přehodnotit danou situaci. Přehrává si v hlavě situace, co zažil, rady, které dostával, ale jak jednat? Buď může jít vše do ztracena, tvářit se, že se nic neděje nebo začne řešit situaci s jednotlivcem, který zrovna odmítá pracovat. V tu chvíli ale ztrácí pozornost ostatních, kteří začínají rušit. Je to velmi náročná výchovná situace.

Velmi náročné jsou také skupiny, kde jsou přítomny děti z rodin, kde není příliš kladen důraz na výchovu. S takovým dítětem je náročné navázat vztah, jelikož nejprve musíme nastavit hranice, které tomu dítěti chybí. Dítě je zpočátku odmítá a na nás je, abychom byli trpěliví a hranice si udrželi.

V podstatě v každé skupině se kterou salesiáni pracují, tak se nachází dítě s problémovým chováním či s poruchou chování. Jsou skupiny, kde je takové dítě třeba jenom jedno (zájmové kroužky, skupina ministrantů) a jsou skupiny kde to může být i polovina (nízkoprahové kluby).

Riziková situace

Na otázku, zda respondenti zažili situaci, kdy na ně dítě v afektu křičelo, sprostě jim nadávalo nebo se popralo s jiným dítětem, odpovídali podobně. Všichni takovou situaci několikrát zažili. Respondenti se shodují na tom, že jsou to náročné situace, které je těžké řešit v danou chvíli a zpětně si je potom analyzují. Také je v tuto chvíli ohrožený vztah mezi vychovatelem a klientem. Klient se „nějak“ zachoval a vychovatel na to reaguje. Zároveň se ale bojí, kam může zajít, aby neohrozil ten vztah, který je mezi nimi.

Velmi často jsou děti obětí rodinného prostředí. Pokud doma dítě zažívá jen hádky rodičů a nedostává žádnou lásku, tak může zažívat nejistotu, být neklidné a následně ten svůj neklid nebo agresivitu někde ventilovat. Také může být jeho chování projev nejistoty, nezakotvenosti. Salesiáni se s takovými dětmi či situacemi často setkávají a pracují s nimi. Snaží se takovým dětem naslouchat a přes prostředí důvěry jim pomáhat. Jedná se o laskavý přístup, kdy se respektují individuální zvláštnosti jedince a jeho potřeby.

Také často pracují s romskou komunitou, kde jsou tyto situace poměrně běžné. U této cílové skupiny je o něco náročnější využívat salesiánský výchovný styl čili výchovný styl založený na přátelském vztahu a důvěře. Mnoho klientů o tento vztah nestojí a díky tomu bohužel tento výchovný styl nefunguje. V tuto chvíli, aby se zachovalo výchovné prostředí, jsou klienti propouštěni a odkazováni na jiné nízkoprahové kluby, kde nefigurují salesiáni.

Forma podpory

Na otázky, zda by jim v náročné výchovné situaci pomohla nějaká forma podpory (např. supervize) odpovídali respondenti opět podobně. Většina z nich cítí v tomto ohledu dostatečnou podporu. Mají možnost rozhovoru se svým představeným/nadřízeným a cítí i podporu ze strany starších spolubratrů salesiánů. Velice dobře zde funguje vzájemné si předávání zkušeností a běžně se po programech, kroužcích či po oratoři scházejí jako tým a zpětně reflektují svoji práci. Ta potřeba podpory je velmi individuální, ale každý má možnost ji využít.

Co se týče supervize, tak s tímto nástrojem se u salesiánů zatím přímo systematicky nepracuje. Pokud salesián pracuje například v nízkoprahovém středisku s ostatními civilními zaměstnanci, tak se se supervizí setkává. V běžných salesiánských střediscích už to tak běžné není.

Informace o dětech s poruchami chování

Na otázku, zda by se respondenti chtěli dozvědět více o dětech s poruchami chování odpovídali velmi podobně. Mnoho salesiánů cítí velkou potřebnost a užitečnost ve věnování se sociálně znevýhodněným dětem a mládeži. Také, pokud se této skupině přímo věnují, cítí za nutné a potřebné vzdělávat se v této oblasti, jelikož co se týče studia, které absolvovali, tak přímo v rámci speciální pedagogiky se toho tolik nedozvěděli.

Na druhou stranu mnoho salesiánů pracuje převážně s křesťanskou mládeží a s klientelou speciální pedagogiky tolik do styku nepřijdou. V tomto případě není ani potřeba zjišťovat nové informace o této specifické skupině a podstupovat nějaké další vzdělání.

10. Vyhodnocení výzkumného šetření

V této podkapitole se budeme věnovat odpovědím na výzkumné otázky a zhodnocením cílů práce. Také si odpovíme, zda se cíle práce naplnily.

10.1 Výzkumné otázky

Setkávají se salesiáni při své práci s problémovou mládeží?

Při analýze zjištěných dat z rozhovorů vyšlo najevo, že značnou část klientely, se kterou salesiáni pracují, tvoří právě takzvané „problémové děti“. Můžeme si je pomyslně rozdělit na dvě skupiny. První skupinu tvoří problémové děti, které se nachází ve skupině „normálních dětí“. S těmito dětmi salesiáni přicházejí do styku velmi často. Může to být například zlobivé dítě ve skupině, ve které salesián vyučuje náboženství nebo se takové dítě může nacházet ve volné oratoři či může docházet na nějaký volnočasový kroužek, který vedou salesiáni. Takovéto „problémové“ dítě může být v podstatě skoro v každé skupině, se kterou bude salesián pracovat.

Ve druhé skupině tvoří děti s problémovým chováním většinu. Jedná se například o nízkoprahové kluby, kde pracují salesiáni a kam docházejí děti ze sociálně slabších poměrů. Velmi často se jedná o klientelu pocházející z romské komunity. V tomto směru se bavíme především o městech jako jsou Ostrava či Teplice. Dále se jedná například o centrum pomoci dětem a mládeži Střecha, které se nachází v Plzni a zabývá se pomocí při překonávání životních obtíží souvisejících s výchovou dětí, péčí o dítě v pěstounské péči, orientací v osobních tématech a širším sociálním prostředí.

Absolvují salesiáni při své přípravě/studiu předměty, které by je připravili i na práci s problémovou mládeží?

Salesiáni během studia teologie absolvují různé předměty, které je mají připravit na práci s mládeží. Jedná se především o pedagogiku a psychologii obecně, které se dále dělí na

pedagogiku volného času či psychologii osobnosti. Tyto předměty, jako například pedagogika volného času, mohou salesiáni využít především při práci ve středisku či v oratoři, kam chodí děti a mladí lidé trávit svůj volný čas. Předmět, který salesiáni absolvují a který se zabývá „náročnějšími“ skupinami se nazývá sociální patologie. Zde se salesiáni setkávají s různými typy patologií, jako jsou například drogově závislí, lidé bez domova či lidé na okraji společnosti. Jedná se ovšem pouze o teoretickou přípravu, která je na práci s touto skupinou příliš nepřipraví.

Dále salesiáni studují salesiánský preventivní systém, což je v podstatě rozbor toho, jak don Bosko pracoval s mládeží a jedná se o specifický výchovný styl salesiánů.

Každý salesián při svém studiu ke kněžství také absolvuje dvouletou praxi, při které má možnost se setkat s různými skupinami mládeže, ať už se jedná o více či méně problémové děti. Někteří salesiáni tuto praxi stráví v oratoři, někteří v nízkoprahových klubech a někteří navštěvují například dětské domovy nebo výchovné ústavy. Tato praxe slouží také k tomu, aby salesiáni během studia měli „kontakt“ se životem a do budoucna se mohli rozhodnout, kam vede jejich cesta a které klientele by se chtěli věnovat.

Mají salesiáni dostatečnou při své práci s dětmi a mládeží?

Z výsledků výzkumného šetření vyšlo najevo, že salesiáni při své práci cítí dostatečnou podporu. Každý ze salesiánů, když absolvuje dvouletou praxi, tak má svého „mentora“, což může být například ředitel střediska nebo někdo ze starších zkušenějších salesiánů. Je to člověk, který daného salesiána doprovází, jednou týdně s ním probírá situace, které proběhly a dává mu rady. Salesiáni cítí podporu svých spolubratří a velmi dobře mezi nimi funguje předávání zkušeností mezi sebou.

Co se týče supervize jako odborného nástroje, tak mezi salesiány přímo systematicky zatím neprobíhá. Někteří salesiáni se s ní setkávají, pokud například pracují jako řadový zaměstnanci v nízkoprahových centrech či jiných sociálních službách. Dále například ve střediscích či oratořích probíhá ověřování kvality práce, kdy se scházejí vedoucí pracovníci a promlouvají o průběhu jejich práce. Ovšem odborná supervize mezi salesiány zatím obecně rozšířená a přijata jako odborný nástroj není.

10.2 Vyhodnocení cílů práce

Cíl prozkoumat a popsat práci salesiánů s mládeží byl naplněn prostřednictvím realizace výzkumného šetření a následnou analýzou získaných dat. Autor získal informace o tom, jakým způsobem salesiáni pracují s mládeží, zda absolvují předměty zaměřené na práci s problémovou mládeží, dále s jakou klientelou pracují, jaké výchovné přístupy ve své práci využívají a zda cítí dostatečnou podporu při své práci s mládeží. Autor také získal informace o tom, zda práce salesiánů zahrnuje i práci s problémovou mládeží, jak často s tímto typem klientely pracují a kde se s ní setkávají.

Výzkumné šetření by se dalo rozšířit například tím, že by autor oslovil více respondentů (např. formou dotazníků). Výsledky by přinesli komplexnější poznatky o práci salesiánů v České republice. Při výběru respondentů by se autor zaměřil pouze na ty salesiány, kteří často pracují s problémovou mládeží. Tento krok by autorovi přinesl více informací o salesiánské práci s rizikovými skupinami mládeže.

Co se týče speciálně pedagogického vzdělání salesiánů, je to velmi individuální. Z výsledků výzkumného šetření vyšlo najevo, že salesiáni při svém studiu neabsolvují žádné přímo speciálně pedagogické předměty, které by je do budoucna připravili na práci se dětmi s problémovým chováním. Řešením tohoto problému by mohlo být zařazení těchto předmětů (např. etopedie, přístupy, metody a formy práce s problémovou mládeží aj.) do výuky salesiánů např. jako volitelné předměty. Salesiáni, kteří by se chtěli zaměřit na práci s problémovou mládeží, by tak měli větší možnost se na tuto práci připravit.

Závěr

Díky zrealizování výzkumného šetření se podařilo dokázat, že se salesiáni při své práci setkávají s dětmi s problémovým chování a někteří se plně věnují práci s touto skupinou. Výzkumné šetření také ukázalo, že salesiáni mají specifický přístup k práci s mládeží a často k této práci využívají preventivní výchovný systém, který přejali od svého zakladatele a tvůrce tohoto systému dona Boska. Také se ukázalo, že salesiáni cítí dostatečnou podporu při své práci a tu si poskytují především sami mezi sebou. Co se týče speciálně pedagogického vzdělání, tak salesiáni při svém studiu mají předměty, které je informují o různých „problémových“ skupinách, ale ovšem pouze teoreticky a na práci s nimi je příliš nepřipraví. Autor této práce se domnívá, že pokud by některý ze salesiánů měl zájem se této klientele plně věnovat, tak by měl absolvovat některý z kurzů zaměřený na danou specifickou skupinu a rozšířit si tak obzor vědomostí a lépe se připravit na práci s touto skupinou.

Referenční seznam

BOSCO, Teresio. Don Bosco. Vyd. 4. Přeložil Jaroslav KOPECKÝ. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0624-8.

BOSCO, Jan. Můj život pro mladé: vzpomínky zakladatele salesiánů. Vyd. 2. Přeložil Jan IHNÁT, přeložil Ladislav HERYÁN. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0767-2.

DOLEJŠ, Martin. Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2642-6.

GILLET, Jean-Claude. L'animazione è utile alla democrazia, la democrazia è necessaria per l'animazione, 53. In Animazione sociale 20 (2000) 8/9,42 – 55. Srov. Gillet, Animation (Luzern 1998)

HANÁKOVÁ, Adéla. 1000 pojmů ze speciální pedagogiky. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 225 s. ISBN 978-80-244-3218-2.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 8073670402.

HUTYROVÁ, Miluše, Michal RŮŽIČKA a Jan SPĚVÁČEK. Prevence rizikového a problémového chování. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 95 s. Studijní opory. ISBN 978-80-244-3725-5.

KAPLÁNEK, Michal. Výchova v salesiánském duchu. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

MKN-10: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů : desátá revize : obsahová aktualizace k 1.1.2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2018. ISBN 978-80-7472-168-7.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2006, 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4

NOVOSAD, Libor. Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe. Praha: Portál, 2009, 269 s. ISBN 978-80-7367-509-7.

PTÁČEK, Radek. Poruchy chování v dětském věku. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-81-4.

PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. *Přehled poruch psychického vývoje*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.

Prevention or Repression. Journal of Salesians Studies. 2006, 2006(14), 34.

QUARZO, Guido. Don Bosco mi ukazoval cestu: životopis blahoslaveného Dona Ruy. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0011-6.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vydání druhé. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VRTIŠKOVÁ, M., Teorie a metody sociální práce. Praha: Tribun EU, 2009.

Webové zdroje:

Jan Bosco [online]. [cit. 2019-03-29]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Bosco

<http://neziskovky.cz/cz/fakta/neziskovy-sektor-v-cr/co-to-je-neziskovy-sektor/> (20.4.2019):
O neziskových organizacích.

Seznam příloh

1. Rozhovory s respondenty

Rozhovor č.1

O: Souhlasíš s tím, že vše, co mi řekneš mohu použít ve své bakalářské práci?

R: Ano, souhlasím.

O: Co všechno už máš vystudované?

R: No tak já jsem začínal jako technik na VUT a potom jsem si udělal pedagogickou nástavbu, že bych mohl učit třeba matiku fyziku, potom jsem šel na teologii, takže jsem magistr teologie a potom při té teologii jsem ještě začal studovat arteterapii na jihočeské univerzitě, protože jsem chtěl dělat s děckama v děčáku a chtěl jsem, aby je to nějak bavilo, pak jsem ještě začal dělat psychoterapeutický výcvik. Takže teď jsem začal dělat ještě gestalt terapii, pěti letý výcvik

O: Měl jsi, co se týče kněžství, dvouletou praxi? Nebo máš možnost nějakého kurzu? Co vše už máš za sebou?

R: Tak důležitá je ta příprava, ten aspirantát v sebranicích, to pro mě byli začátky práce s mládeží, potom ten noviciát, to je intenzivní příprava, pak i v budějvicích jsme měli praxi, že jsme se na něčem podíleli, třeba práce s mládeží, pak o prázdninách jsme měli povinnou praxi, já jsem byl měsíc v pastáku, takže jsme mohli nabrat takové pestré zkušenosti, pak jsme měli ty dva roky praxe, tzv. asistence, což je dobré, že pořád jenom nestudujeme a máme kontakt se životem. I když vlastně ta teologická fakulta v Budějvicích, tak tam těch praktických předmětů které bych pak mohl uplatnit moc nebylo, což je škoda no..

O: Takže pokud jsi chtěl třeba nějaký jiný předměty nebo akreditovaný kurzy, tak to bylo na tobě, aby sis to zařídil? Byla tu taková možnost?

R: No tak my jsme tam toho zas tak moc neměli. Ale třeba u té pedagogiky, tam nic moc extra zajímavého nebylo. Co mě zaujalo a nastartovalo k tomu výcviku, tak to bylo kvůli jednomu spolubratrovy, který tam učil a hodně se angažoval v integrované psychoterapii. On tam nabízel možnost na víkendovém semináři účast na jednom víkendu výcviku a to mě inspirovalo jít taky do výcviku.

O: Takže si vlastně každý vybere, co ho láká, jaká klientela a tak?

R: Neuvědomuju si, že by to studium úplně umožňovalo. Prostě chceš být kněz, musíš studovat teologii. Jak to tak vnímám u nás salesiánů, tak k čemu tak člověk pendluje, k čemu přičuchne, tak tam skončí.

O: Mě to teda opravdu překvapilo, že jsi ve výcviku a přijde mi to u tebe jako u salesiána naprosto skvělé.

R: Já jsem si zatím hodně šel, takže asi proto..

O: A jak dlouho už pracuješ s mládeží?

R: No tak mám 48 roků, tak v podstatě 20 roků. Tak zhruba v těch 28 když jsem přišel do Sebranic a od té doby v podstatě nepřetržitě.

O: A jak často pracuješ s mládeží? Denně?

R: No tak bylo to různé. Během studia v tom aspirantátu a noviciátu, to bylo skoro denně, potom během studia teologie to bylo o víkendech a o prázdninách a pak když jsem začal pracovat tak zase denně, kromě víkendů.

O: Jaké přístupy při práci s mládeží využíváš/preferuješ?

R: Jo tak já si myslím, že takovým základním přístupem je vztah, vybudovat dobrý vztah, vybudovat vztah důvěry s tím člověkem, zajímat se o něho, najít takový bod, od kterého se můžeme odrazit, na kterém můžeme stavě náš vztah, aby cítil, že ho respektuju, že ho chci respektovat, že mě upřímně zajímá, co prožívá, jak přemýšlí, jaké má hodnoty, a to si myslím, že měl i don Bosko, nebo takhle ho chápu. Získat si srdce toho mladého člověka a když si ho získáš tak potom dokážeš s ním všechno. Najít si k němu cestu, a proto nacházím oporu v těchto přístupech třeba v knihách. V poslední době třeba kniha respektovat a být respektován. Bereš to dítě jako partnera a vychováváš ho k zodpovědnosti za svůj život. Ne ho nějak autoritářsky vychovávat, jo ten represivní výchovný systém se kterým don Bosko zápasil, ale preventivní, jo to si myslím, že je takový základní přístup pro tu práci sociálně-pedagogicko-terapeutickou co tady dělám, i s dospělákama třeba, to si říkáme s kolegama, je to založeno na vztahu. Dospělým pomáháme dozrávat. No a skrytě nebo implicitně tam dávat i ten náboženský rozměr. To je pořád pro mě objevování smyslu života. Takže to jsou takové základní přístupy a potom samozřejmě různé formy práce třeba ta arteterapie nebo gestalt.

O: Takže gestalt terapie je ti blízká?

R: No ono je to vlastně takové křesťanské. I když je to historicky více z buddhismu. Tam jde o to pomoci tomu člověku prožívat život tady a teď. Integrovat v sobě rozum, emoce a tělo. Je třeba dítě je smutné a ty mu to pojmenuješ a vlastně legitimuješ, že je to v pořádku.

O: Pracoval jsi někdy se skupinou, kde bylo přítomno dítě s problémovým chováním?

R: No spíš si kladu otázku, jestli jsem někdy pracoval se skupinou, kde by nebylo přítomno dítě s poruchami chování, takže takhle . Nebo jo, když jsem třeba v Budějicích pracoval s mládežníky na animátorech, tak na první našlápnutí třeba ne, ale taky byli.

O: A jelikož už máš takové zkušenosti, máš pocit, že v dnešní době se děti nálepkují a přibývají děti hyperaktivní nebo s problémovým chováním?

R: No tak to jsou pro mě dvě otázky. Jednak, že jsme tak trochu předdiagnostikovaní, to jo. A třeba vedoucí, po kterém jsem to tady přebíral, tak na to byl už trochu našlapový, že tohle snadno vede k takovému alibismu. Jo, že dítě teďka má ty problémy, má na to štempl, tak s tím vlastně nemusíme nic dělat. No tak přehání se to no, je to trochu bláznivá doba, všechno rozšťouráme, všechny ty menší objevíme a za jejich práva budeme bojovat, tak je to trochu bláznivec. Dřív to byly zlobivé děti. Já to nechci úplně shazovat, samozřejmě je dobře když tomu rozumíme, o co tam jde můžeme potom cíleně k tomu přistupovat. A jestli je jich víc, to úplně nedokážu posoudit. Ale co jsem si to tom četl, jak ta doba je ještě v něčem bláznivější, tak mi to přijde logické. Díky sociálním sítím se přetrhávají přirozené sociální vazby. To jsou všechno příčiny, které na to působí. I ta příroda je stále více otrávenější.

O: Nastala někdy při tvé práci situace, kdy sis nebyl jistý, jak se zachovat? Např. dítě v afektu ti sprostě nadávalo nebo se popralo?

R: No, jestli někdy nastala taková situace, kdy jsem si nebyl jistý? No velmi často. Vlastně velmi často trnu o ten vztah no, si říkám, jestli ten vztah tím neohrozím nebo kde je ta hranice

co ten dotyčný třeba teď unese a kde ho třeba ztratím. To je tak jako obecně. No tak třeba s těma děčkama z děčáku, tak tam toho bylo docela dost. Já jsem vlastně ještě studoval tu arteterapii a potřeboval jsem nějakou praxi a měl jsem tam ten výchovňák a oni každý týden jezdili na hodinu a malovali a byl tam jeden kluk, vysloveně hajzlík a tam jsem měl co dělat, abych se ovládnul, protože mě zkoušel skoro na každém kroku a když tam po mě házel plastelínu, tak to už jsem mále vybuch. Rozuměl jsem tomu, věděl jsem, jaký ten kluk má za sebou příběh. Jo tak to je třeba jeden příběh. Nebo jsme byli v domě na půl cesty s těma našima dětičkama na prázdninách a chtěli jsme tam přespát a tam nám děvčata prožili noc s místním boyem, tak to jsem taky měl se sebou co dělat. To se ve mně všechno bouřilo, ta holčina chodila na tu arteterapii často, měl jsem pocit, že jí to bere, že nějaký vztah máme, ale pak jsem si uvědomil, že vlastně vůbec nerozumím, o jaký vztah jde, v jaké roli vlastně mám vystupovat. Ještě to bylo komplikované, že to byla i zodpovědnost toho vedoucího domu na půl cesty... Nebo tady zkušenost z poslední doby, zkušenost s ADHD, mám tady skupinku tří kluků dvanácti letých a všechny jsou hyperaktivní a vždycky na dvě hodiny za týden je mám, tak vymyslím společný program, tak před vánoce jsme si řekli, že půjdeme na vánoční trhy no a tam jsem viděl jak se může takový hyperaktivní dítě rozjet a dostat do rauše, tak to jsem taky nezvládl no, jsem si ho utrhl stranou a začal jsem na něho trochu rvát a vlastně zpětně jsem si uvědomil, jak ty rodičové dávají v šanci ten vztah. A von pak když jsme se vrátili, tak to pro něj bylo takový citlivý, kluci mu to trochu vraceli, tak se rozbřečel a pak když jsme se vrátili tak mi dával lístek kde bylo napsáno: já za to nemůžu, já jsem hyperaktivní, tak to bylo takový krásný. A tam mi hodně pomohl, že jsem si o tom četl, ale stejně jsem se v té situaci zachoval tak.

O: Chtěl by ses více dozvědět o dětech s problémovým chováním o práci s touto skupinou?

R: To víš že jo, to považuju za nutné, a právě mě mrzí na tom našem studiu, že jsme v tomhle nedostali skoro nic. Jo že vlastně co bych potřeboval při té praxi a že bysme měli pracovat opravdu s těma děčkama bezprizorníma, tak z toho tam nebylo skoro nic. Na teologické fakultě, tam byl jeden předmět speciální pedagogiky, ale jinak nic..

O: To je škoda, že potom, když k tomu ty lidi nemůžou přičuchnout, tak ani neví, že by je to třeba zajímalo

R: Hmm..

O: A ještě bych se chtěl zeptat, k té otázce, k situacím, kde jsi nevěděl, jak se zachovat, tak jakou v tomhle směru, jako salesiáni máte možnost podpory, například supervize?

R: Noo, v podstatě moc ne. Jako ne nějak systematicky. Neuvědomuji si, že by byl nějaký nástroj jako je v té odborné práci opravdu supervize. Jasně definované. Že by bylo super, kdybychom to jako převzali. Když jsem byl na té praxi na asistenci, tak jsem tam měl toho svého šéfa Jaroslava, jo tak kdybych chtěl tak jsem za ním šel a probral s ním. Jako probíral jsem, ale ne nějak systematicky. Určitě jsem jako věděl, že by mě přijal, byla tam otevřenost, ale byla daná spíš lidsky.

O: Rozumím, že to není jako odborná supervize, ale spíš prostě rada podle toho, jak s tím má ten člověk zkušenost

R: Ano ta lidská, jako o důvěře, že ho máš jako na blízku. Vidiš v něm tu autoritu, inspiraci, spíš takhle no. Moc profesně to řešené není, což je škoda. Myslím si, že i zpovědníci by mohli mít sebezkušenostní výcvik, alespoň jednoletý nebo dvouletý.

Rozhovor č.2

O: Tak nejprve bych se rád zeptal, jestli souhlasíš s tím, že všechno, co zde bude řečeno mohu použít do mé bakalářské práce?

R: Ano

O: Co všechno už máš vystudováno?

R: Jo, já jsem původně studoval strojírnou, potom jsem tajně studoval teologii a potom jsem studoval střední pedagogickou školu.

O: A ta střední škola byla nějak zaměřená? Například na pedagogiku volného času nebo podobně?

R: Byla to střední škola pedagogická zaměřená na práci s dětmi a mládeží, asi tak, nemělo to žádný zaměření.

O: Mohl bys mi říct, jak dlouho už vlastně pracuješ s mládeží?

R: No s mládeží pracuju zhruba od nějakých šestnácti let. Tehdy ještě ve skautu, kterej se skaut ještě nejmenoval, protože to bylo za komunistů, tak jsme byli schovaní pod jinou organizací. Tak tam jsem dělal nějakých 8-10 let. Ve čtyřicetiletých letech skoro jsem konvertoval a pak jsem se dal dohromady se salesiánama. No a potom jsem začal s chaloupkama. Nejprve s Kájou Herbstem a potom když Kája Herbst dostal státní souhlas tak sám. No a od té doby vlastně pořád. Ty chaloupky jsem skončil v 95. roce a potom už ta moje práce s mládeží nebyla tak přímá. No a v současné době, že bych přímo pracoval s mládeží se asi říct nedá, ale když je potřeba, tak se s něma setkávám a mám případně připravený i program. A předtím, než jsem přišel sem, tak jsem byl ve farnosti a tam se tam ta práce byla spíš kolem ministrantů, náboženství a tak.

O: Děkuji, tím jsi mi vlastně i odpověděl na otázku, jak často pracuješ s mládeží, takže v této době spíše minimálně?

R: No, v této době to je spíš v útlumu. Tak už jsem penzista. Tak přijď mezi mladý kluky jako dinosaur.

O: Takže se jedná spíše o nějaký slovo?

R: No tak třeba teďko když máme přípravu na biřmování, tak jsme si dvakrát připravil program a asi dvakrát nebo třikrát, tak mě pozvali většinou to bylo na borku, tak jsem tam jel a měl jsem nějaký slovo nebo co bylo potřeba. Spíš takový vzpomínkový. Nějaký věci je zajímavé, tak jsem o tom vyprávěl.

O: Další otázka, měl jsi ve škole nějaké předměty, které by tě připravili na práci s mládeží? Nebo jsi prošel nějakými školeními či kurzy?

R: Já nevím, jak je to teď s těmi, kteří pracují s mládeží. Za mých dob, dokud to bylo za komunistů, tak když jsem pracoval se skautama, tak tam byli nějaký lesní školy, hodně tam bylo praxe, naučil jsem se hodně z praxe. Potom, když komunismus padnul, to mi bylo třicet a už jsem byl kněz a když jsem dělal tu pedagogickou školu, tak to bylo spíš o tom, že jsem potřeboval papír. Jinak sama o sobě mi ta pedagogická škola v těch pedagogických a psychologických předmětech moc nedala, protože jsem to všechno už znal z praxe. Takže

jsem se vlastně na ty předměty pro maturitu ani neučil nebo případně jsem si jenom utřídil některý pojmy, který se používali a který jsem třeba já předtím nepoužíval. Jinak co se salesiánů týče, tak tam je jeden takovej materiál, kterej je určenej ke studiu, a to je preventivní systém dona Boska, takže tím jsem se hodně zabýval v průběhu doby a mnohokrát jsem si ho četl, ale většina tý mý práce vychází opravdu z praxe. Že jsem se s těma mladýma lidma učil pracovat nejdříve pod vedením starších podle jejich příkladu, a potom teda, jak bylo potřeba, tak sám.

O: Na to trochu navazuje otázka, jaké přístupy preferuješ/využíváš při práci s mládeží?

R: No asi by se dalo říct, že ten preventivní systém. Být s mladými v kontaktu, umět si s nimi povídat, povzbudit je v něčem, hrát si s nimi. Což už teď nemůžu, fotbal už nehraju □, ale asi takhle no, byli jsme kamarádi

O: Takže jestli dobře chápu, tak si jako salesiáni zakládáte na vztahu? Důležité je pro vás vybudovat vztah?

R: Ano přesně tak, vybudovat si vztah. To je hodně důležitý, alespoň z mého pohledu je to důležitý mít vztahy, protože ten vztah napomáhá k tomu, že se ten mladý člověk mění nebo se někam směřuje.

O: Pracoval jsi někdy se skupinou, kde bylo přítomno dítě s problémovým chováním?

R: No tehdy se tohleto moc nenosilo, že se označovalo jako nemoc nebo jako děti který jsou hyperaktivní nebo něco takovýho. Tehdy se prostě říkalo, že jsou to děti zlobivý nebo mají víc energie nebo něco takovýho. S problémovými dětma jsem se setkával no, skoro na každý tý chaloupce, kde jsem byl, tak byl někdo, kdo nějak vyčníval z tý skupin. Někdo, kdo byl trochu jinej, aktivní nebo třeba paličatej. Takže pracoval jsem s nimi.

O: Nastala při tvé práci někdy situace, kdy jsi nevěděl, jak se zachovat? Třeba dítě v afektu se popralo s jiným nebo ti prostě nadávalo?

R: Já jsem zase moc nepracoval s nějakou zvlášť okrajovou mládeží jo, třeba v nějakým nízkoprahovým klubu nebo v něčem takovým, to byly spíš vesměs děcka z věřících rodina nebo třeba děcka, který byly v tom skautu, jo tak to byly spíš ne nějak výrazně problémový děcka. Jo ale každopádně jsem se tam s problémovými děckama setkal a asi se mi taky někdy stalo, že mi někdo vynadal. Už si to zas až tak nepamatuju, ale vždycky jsem se to snažil řešit spíš tím přátelským přístupem, že jsem ho nechal vychladnout a pak jsme si popovídali.

O: No a když se tahle situace stala, cítil jsi, že bys potřeboval nějakou formu podpory? Například dnes se využívá supervize, tak něco podobného?

R: Já si spíš myslím, že jsem tu podporu měl, protože to byly většinou díla, že i když jsem v tom byl sám, tak se to netýkalo jenom mě. Týkalo se to více spolubratrů, a tak jsme si o tom povídali, takže jsem i vnímal rady v tomhle tom. Supervize tehdy nebyla, to je spíš moderní nástroj, takže s tím už jsem se příliš nesetkal, ale jinak ta podpora byla spíš taková bratrská, jak bysme si řekly to společenství salesiánů.

O: A poslední otázka, chtě by ses dozvědět více o dětech s poruchami chování a o práci s touto skupinou?

R: Tak to je trochu záludná otázka, protože já už nikdy s mládeží úplně pracovat nebudu, a protože jsem zaměřenej spíš na takový ty setkání, které mají spíš blíž ke zpovědi než k tý

přímý práci, tak nechci říct, že mě to nezajímá, ale rozhodně se už nepustím do nějakého většího studia v tomhle směru. Je to spíš pro ty mladší spolubratry, kteří se s těmi mladými setkávají a potřebují více znalostí.

Rozhovor č.3

O: Souhlasíš s tím, že všechno, co zde řekneš, použiju do bakalářské práce?

R: Ano

O: Tak první otázku zde mám, co všechno musíš mít vystudované, aby ses mohl stát knězem, ale jelikož mi na to Petr v rozhovoru před tebou důkladně odpověděl a bylo by to u vás všech stejné, přeskočím rovnou k druhé otázce

O: Co všechno máš vystudované?

R: Tak já mám maturitu a výuční list, ale mimo obor mimo pedagogiku mimo sociální oblast a v současné době mám udělané dva kurzy: jeden je pracovník v sociálních službách a druhý je pedagog volného času, protože u nás tím že jsme částečně nízkoprahové zařízení a částečně pedagogické zařízení s kroužkami, takže my tam musíme mít tady tyto dva typy vzdělání abychom mohly vykrývat obě tyto služby

O: Hmm prima, a mohl bys mi prosím říct, jak vlastně dlouho už pracuješ s mládeží?

R: S mládeží jako systematicky jako zaměstnání to mám teď půl roku ale pracuji s mládeží asi 10 nebo 15 let. Jsou to tábory, potom jsem vlastně chodil jako dobrovolník doučoval jsem, ve skautu jsem fungoval, potom jsem naskočil do salesiánské formace, kde jsem v rámci praktických nácviků pracoval s mládeží a po odchodu z noviciátu jsem v tom pokračoval. Bylo mi nabídnuto místo kde jsem teďka a pokračuji v tom systematicky do teď

O: Jen tak zhruba, jaké jsou tvé zkušenosti s prací s mládeží?

R: Skaut. Z účastníka jsem se překlenul do vedoucího. Tak skaut je těžce ideověj, je tam nositel myšlenky, skautských ideálů a kolem toho se nabaluje činnost. Pak jsem s váma začal animátory jako účastník a tam mi to přišlo trochu naopak v tom, že byla činnost a ideově to směřovalo všechno k bohu, k víře, k práci s lidma a třeba teďka, jak to mám já v těch Teplicích, tak pro mě je tam zase důležitá ta idea toho předávání, vlastně to že já tam teď dělám je pro mě vlastně částečně nějaký moje vyjádření vděku k salesiánům za to, že jsem s nima mohl prožít to co jsem prožil, takže já to tam vnímám jako poslání, to že za to dostanu plat, to je druhá věc ale to poslání je pro mě mnohem důležitější takže já se tam snažím nějakým způsobem fungovat v rámci etiky a v rámci prostě toho, co já vnímám jako dobrý a to že mám nějaký kroužky to je něco co já nevnímám jako to nejdůležitější já vnímám jako důležitý teďka ty vztahy a posouvání mladých na té jejich cestě

O: Takže jsi teď salesián-dobrovolník?

R: Já jsem normálně zaměstnaný. Já jsem normální civilní zaměstnanec střediska. Já jsem normálně ukončil formaci, takže já vlastně salesiánem nejsem a nebudu, ale časem třeba můžu směřovat jako spolupracovník nebo něco takovýho, ale v tuto chvíli je to tak, že já jsem vlastně ukončil formaci, takže jako kdyby ten rok a půl „nebyl“. Jako mě to posunulo hrozně moc, ale jakoby se o to nemůžu opřít. Vnitřně se o to opírám hodně, ale ven se o to neopírám jenom to беру jako praxi, protože jsem se třeba ve zlíně setkal s programy pro školy s tím sáviem, takže z toho třeba teď já těžím hodně

O: Jak často pracuješ s mládeží?

R: Denně. Občas se to zvrtně i ve víkendové akce, takže vážně denně

O: Ve škole jsi teda předměty, co se týče výchovy neměl, ale mohl bys mi něco říct o těch kurzech?

R: Jo tak kurz pracovník v sociálních službách, to bylo zaměřený především jako na sociální práci. Hodně tam byl kladen důraz na pobytový zařízení např. domov důchodců. Mě přišlo že nepočítali s tím, že někdo půjde dělat k mládeži. Kurz pedagoga volného času, který jsem dělal teď nedávno, byl nastavený hodně tak, že jsme měli blokovou výuku. Hodně psychologie, vývojová psychologie a pedagogika. Byli tam doktoři psychologie tady z okolí. Např. Jan Zahradník, který se zabývá drogovou problematikou, což pro mě bylo velkým přínosem, protože vím že, to můžu využít dál v praxi

O: Jaké přístupy využíváš při práci s mládeží?

R: Co se snažím já fakt dělat, tak je být s jednotlivcem. Mě úplně nejde práce se skupinou, já spíš pracuju individuálně s těmi lidmi, třeba i v rámci těch programů co děláme, tak jak don bosco dával hodně důraz na přestávky, aby ti asistenti byli asistenti i o přestávkách i ve volném čase, tak toto já se snažím do toho zapojovat, že se s těma děckama bavím. Co se snažím a osvědčuje se mi to jako velice dobrý, tak jako don bosco, najít něco, v čem ten člověk vyniká. Jako ten příběh Bartoloměje Gareliho: Umíš se modlit? Umíš růženec? Umíš katechismus? Neumím neumím neumím, umíš pískat? Umím! Našel něco, co mu jde a na tom stavěl zbytek. Takhle já se to snažím taky s těma děckama dělat.

O: Takže by se dalo říct že vyhledáváš?

R: není to cílený vyhledávání, ale spíš co si všímám když s těma děckama jsem v tom klubu. V tom prostředí, kde se cítí bezpečně a pohodově. Oni se vlastně hodně často chtějí ukázat, co jim jde, co umí a já se na základě toho snažím na tom stavět.

O: Pracoval jsi někdy se skupinou dětí, kde bylo přítomno dítě s problémovým chováním?

R: Jo setkal jsem se s tím třeba při těch programech na školách, kde jsme měli několik problémových děcek, které mají regulérně výchovné problémy. Měl jsem klienta, který má z psychiatrie předepsané léky. Nebo v bulharsku jsem se setkával, ale tam je to tím, že tam není kladen důraz na výchovu. Měli jsme několik adhd dětí.

O: Nastala někdy při tvé práci s mládeží situace, kdy jsi nevěděl jak se zachovat? Např dítě na tebe křičelo prostě, bylo agresivní.

R: Přemýšlím, jestli teďka někdy, jestli vůbec .. Bylo několik, hlavně vůči kolegyním, máme tam několik mladších kolegyň. Je tam holka, co tam šla po maturitě, takže vůči ní tam bylo několik chvil, kdy tam na ní klient vyjel, vyštěkl na ní. To bylo nepříjemný pro všechny, ale u tohohle klienta zrovna tam je dlouhodobější problém. Několikrát se mi stalo v těch programech pro školy, že jsem nevěděl, co jí má ještě nabídnout aby je to bavilo, ale jinak mě momentálně nic nenapadá.

O: Pokud stala taková to situace, máš pocit, že by ti pomohla nějaká forma podpory? Např abys příště mohl situaci jinak vyhodnotit.

R: My máme ze zákona daný 24 hodin prošklování a já se snažím to doržovat. Například teď jsem byl na kurzu nouzových a havarijních situací. Snažíme se chodit na kurzy které nás posouvají v práci

O: Chtěl by ses dozvědět více o dětech s problémovým chováním a získat nové informace o práci s touto skupinou?

R: Já určitě ano. Už mám nějakou praxi a potřebuju to posunou i na té teoretické rovině.

Rozhovor č.4

O: Tak první, na co se zeptám, tak jestli souhlasíš s tím, že vše, co zde řekneš použiji do mé bakalářské práce?

R: Ano

O: Co už máš vystudováno a co tě ještě čeká?

R: Začal jsem studovat křesťanskou filozofii, která je nutným základem pro to, abych mohl studovat teologii samotnou jako formaci ke kněžství povinnou, tohle jsem studoval na Slovensku v Žilině. Bylo to detašované pracoviště salesiánské papežské univerzity ups a nemám z toho žádné oficiální bakalářský titul a pak mě ještě čeká studium teologie. K tomu jsem ještě studoval sociální práci s dětmi a mládeží na vysoké škole svaté Alžběty a z toho mám bakalářský titul a ještě než jsem šel na praxi, tak jsem si udělal 120-ti hodinový kurz pedagoga volného času, abych mohl být zaměstnán jako pedagog volnočasových aktivit např. kroužky, volná oratoř a podobně

O: Takže to je vlastně něco, co potřebuješ, abys mohl být zaměstnán v této funkci?

R: Většinu středisek máme ve formě domu dětí a mládeže čili školský zařízení, kde je ze zákona nutné nějaké vzdělání v sociální oblasti, takže nejmenší požadavek je právě tenhle kurz pedagoga volného času. Takže já jsem napůl zaměstnán jako pedagog volného času a napůl jako sociální pracovník v našem nízkoprahovém zařízení. Protože máme pod sebou i různé sociální služby a tam je to taky nutné, takže to využiju velmi prakticky v té mé dvouleté praxi

O: Dokázal bys mi říct, jak dlouho už pracuješ s mládeží?

R: Takže po osmé třídě jsem byl poprvé na salesiánském letním táboře jak pomocný vedoucí a od té doby jsem jezdil každý rok. Potom na střední škole se k tomu ještě přidala asistence na florbalovém kroužku. Potom když jsem šel na vejšku, tak jsem se angažoval jako dobrovolník v salesiánském středisku v Praze v Kobylisích ve volné oratoři a k tomu jsem tady pomáhal s animátorem v Sebranicích. Potom jsem šel do formace a ve Zlíně např. kde jsem strávil rok, tak jsem byl zapojen formou dobrovolnictví v nízkoprahovém klubu.

O: Jaké máš zkušenosti s prací s mládeží?

R: Táborový vedoucí, asistent na kroužku, dobrovolník ve volné oratoři, a pak různé zážitkově-formační víkendy

O: Jak zhruba často pracuješ s mládeží?

R: Dá se říct že každý den. Jsem zapojen do nízkoprahového klubu, potom mám fotbalový kroužek, potom mám asistenci, byl jsem zapojen jako dobrovolník do programu střecha, který se věnuje rodinám s výchovnými problémy nebo doprovázení pěstounských rodičů. Moje pozice je tzv asistent dvou polosirotků, dvojčátek, kde se jim věnuju s jednou kolegyní na střídačku každý týden na zhruba dvě až tři hodiny. Takové individuální doprovázení, jdeme hodně přes zkušenost, zážitky, doprovázení v citovém dospívání. Pak jsem zapojen ve farnosti, kde pracuji s ministranty, biřmovanci, a to je asi vše, pak ještě teda letní tábory.

O: Měl jsi ve škole předměty, které by tě připravovali na práci s mládeží?

R: Moje oficiální vzdělání, které mě opravňuje být zaměstnán jako pedagog nebo sociální pracovník je právě ten můj bakalářský titul ze sociální práce a ten kurz pedagoga volného času. Potom v rámci salesiánské formace jsme měli pravidelné hodiny o salesiánském výchovném systému. Pak je to praxe a reflexe té praxe se zkušenějšími salesiány.

O: Takže i díky této praxi máš šanci na nějakou supervizi?

R: Terminus technikus supervizi jako takovou máme v rámci toho nízkoprahového zařízení, jako skupinovou, individuální mám vlastně pravidelné rozhovory se svým představeným, s ředitelem komunity a jsem i v kontaktu s delegátem pro pastorační mládež, kterej má na starosti v naší provincii pastorační mládež, takže s ním jednou za měsíc až za dva si o tom taky popovídám, takže v tomhle ohledu si myslím, že to doprovázení mám

O: Takže v tohle ohledu jsi spokojený?

R: Jsem

O: Jaké přístupy využíváš/preferuješ při práci s mládeží?

R: Tak takový salesiánský výchovný styl je výchova evangelizací a evangelizace výchovou, takže ve farnosti, když se pracuje s mládeží tak dejme tomu, že je to o tom zaujmout tu mládež, aby je bavilo třeba se něco dozvědět o duchovních hodnotách a tématech, takže jim to nějakým způsobem oživit. Třeba že je zveme a děláme pro ně nějaký zážitkový přespávačky, aby se vytvořila parta, nějaké důvěrné prostředí a kde se pak otevřou nějaký vážnější témata a kde můžou i v partě svých vrstevníků sdílet tyhle hodnoty, ke kterým je vedeme a aby se i navzájem posilovali, protože jsou na západě české menšinou. Takže je to takový vzdělávání i ty biřmovanci, ministranti podpořený nějakou zážitkovou formou, aby je to bavilo. Potom je druhá stránka výchovy, když je ta cílová skupina ne tak křesťansky založená, tak je to výchova hodně přes rodinnost, přes přijetí, přes nějaký bezpečný prostředí, přes důvěrnost, přes to, že si s ním vytvoříme osobní vztah, přes který on je schopný nám otevřít věci, který prožívá a třeba se skrze to dostaneme na nějaký hlubší témata, že se třeba začne zajímat kdo jsme, že jsme salesiáni a tak dále.. a věříme že náš cíl i ten výchovnej je ten integrální rozvoj člověka, takže chceme posilovat nejen tu duchovní stránku třeba u té věřící mládeže, ale právě věříme, že i skrze pomoc výchovou té mládeži všeobecně pomůžeme být dobrými lidmi, aby obstáli v životě a skrze to i nějakým způsobem svědčíme. Takže lidi třeba můžou ocenit, že je ta práce užitečná, protože jako salesiáni se věnujeme především té mládeži znevýhodněné, na okraji, z nějakých sociálně slabších poměrů a myslím si, že na tom středisku v Plzni, kde právě jsem já, tak jsme měli inspekci z ministerstva školství a ty paní co přišli, tak je nejdříve zajímali hlavně papíry a o našem know-how moc nechtěli slyšet. Zajímavé bylo že po třech dnech, kdy nasáli tu atmosféru střediska té rodinnosti, tak to zhodnotily slovy: vy tady ty děti máte prostě rádi. Máte úplně jiný přístup

O: Pracoval jsi někdy se skupinou, kde bylo přítomno dítě s problémovým chováním?

R: Teďka vlastně ten poslední rok a půl co jsme v Plzni, tak jsem měl možnost se konfrontovat v tom nízkoprahovém zařízení s takovými dětmi a mládeží. To je totiž v místně, nechci říkat úplně sociálně vyloučené lokality, ale není to úplně prominentní čtvrť, žije tam více romů a romská klientela byla vlastně naprostou většinou, jakoby děcek které tam k nám chodily. Teď už je to trochu jinak nastavený, ale mluvím o době, kdy to bylo dejme tomu od 13-20 let a průměrný věk návštěvnosti byl 16. Obyčejný den vypadal tak, že klub, který měl dvě větší místnosti, tak jsme tam byli na ně dva až tři pracovníci dejme tomu na 20-30 až

někdy 40 dětí. Tam to bylo poměrně hodně náročný. Hlavně kvůli tomu, že jednak jsem tam byl nověj, neměl jsem mezi nimi takový respekt, dávali mi hodně najevo, že je to jejich území, jejich domov a kde si určujou pravidla. Ten klub byl nastavenej na jednu stranu papírově jako sociální služba dobře fungující, ale to výchovné prostředí tam do jisté míry chybělo a ty pravidla byly rozvolněný a nebylo možný tam nějakým způsobem udělat výchovné prostředí, nějakým způsobem nastavit pevnější hranice ve kterých bychom my jako pracovníci měli oporu. Takže jsem se tam hodně konfrontoval právě s tím, že když jich bylo víc a starších tak velký nerespekt a dejme tomu, že takovej nejproblémovější kluk měl asi jenom 13 let, byl z hodně těžkých sociálních poměrů kdy táta seděl za to že byl pasák, měl jenom starší sestry které byli odrostlý takže s matkou žil doma sám, měl tajten vzor před sebou toho tátu, kterýho ale obdivoval a toužil, že si jednou takhle bude vydělávat sám. A nebylo možný se mu nějak postavit zpětnou vazbou, jakmile na něj člověk jen trochu zvýšil hlas nebo se kněmu přiblížit, tak začal reagovat velmi agresivně a útočit, byl velmi drzej. Mezi staršíma klukama si sjednával respekt, že na ně křičel dost vulgárně i na děvčata, snažil se být takovým malým generálem. A vohejbal si pravidla, mezi pracovníky využíval, že když jsme se třeba špatně domluvili a jeden z nás mu třeba dovolil víc tak toho hodně využíval. Takže to byl velký požadavek na nás, abychom byli v tom přístupu hodně jednotní. Já jsem třeba úplně nesouhlasil s tím, že ty pravidla bude mít nastavený dost volně, měl velký pole působnosti a nebylo to možné úplně korigovat. Byla tam velká benevolence ze strany starších pracovníků nebo těch kteří tam byli zapracovaný už přede mnou, kdy ten kluk vlastně neslyšel na nic jiného než na jemné zacházení v rukavičkách. Tak tohle prostředí bylo řekněme až skoro neudržitelný v tom, pokud jsme se chtěli bavit o nějaké výchově, protože jsme vlastně viděli, že se tam ty děcka choděj flákat, vyplňovat si volnej čas jenom tím, že se povalujou nebo po chvíli začínaj dělat nepořádek, začínaj po sobě křičet, vzrůstaj mezi nimi konflikty. Naše možnosti byli hrozně malý, protože nás tam bylo málo a pravidla byly rozvolněný. Takže jsem se hodně konfrontoval s myšlenkama, jestli tahle práce má smysl, protože jsem tam neviděl žádněj výchovnej posun. Jednak i mladší a nový klienti kteří by tam chtěli chodit, tak se tam po chvíli začali cítit, že to není bezpečný prostředí a odmítali tam chodit a nebyla možnost nějakěj systematickej práce, zapojení do workshopů, byl to velkej průchodčák chodilo se tam a zpět. Nějaká spolehlivost nějaká důvěra, že by třeba starší děcka se nám podařilo vychovat jako dobrovolníky, tak to ne. Třeba se udělal workshop a oni nepřišli. A po odchodu starších pracovníků a po obměně vedoucích jsme se rozhodli pro změny, který bylo nutné udělat, abychom se v tom cítili dobře my jako pracovníci. Takže jsme se rozhodli snížit věkovou hranici, protože kolem pobíhalo hodně mladších dětí, kteří nemohli dovnitř, dělali bordel a lidi si na ně ztěžovali a občas na nás i volali polici. Takže jsme snížili věkovou hranici na jedenáct let, rozhodli jsme se snížit i horní věkovou hranici na 19 let, protože hlavně se staršíma klukama co tam chodili nebylo možné spolupracovat, viděli jsme že už nás nepotřebuj, že se tam chodí jenom poflakovat a vyplňovat svůj volnej čas. Za další jsme se rozhodli rozdělit otvírací dobu pro mladší a pro starší protože docházelo i k mezigeneračním konfliktům. Po této změně ti starší klienti odmítli přijmout nová pravidla a začali chodit do jiných klubů, ale mladší si tam tu cestu našli, i když pro ně bylo také těžké přijmout ty nová pravidla, ale dá se říct, že jsme si řekli že nechceme jít na kvantitu ale na kvalitu. Že začínáme s těma mladšíma nabídlí jsme jim doučování dvakrát týden, už si na to zvykaj, sami to vyhledávaj. Chtěli jsme to vzít i výchovně, takže v půlce toho času je vždy slůvko na nějaký téma, abychom motivovali se ho zúčastnit, tak ten kdo se ho zúčastní se může zúčastnit i druhé půlky klubu. Po měsíci fungování jsme zhodnotili, že to takhle má smysl, že je to bezpečné pro nás i pro děti. Tak to je to, co teď prožívám asi nejvíc.

O: Nastala při tvé práci situaci, kdy ti dítě nadávalo nebo bylo v afektu a ty jsi nevěděl, jak se zachovat?

R: člověk samozřejmě když zná trochu tu romskou komunitu a jejich vzorce chování, tak to pro něj není třeba tak překvapující chování. Když to hodně zjednoduším, tak se mezi sebou hodně porovnávají, vítězí silnější, vítězí ten, kdo má lepší oblečení. Vítězí ten, kdo má větší sílu větší svaly. Hodně jsou zvyklí z domu, kde se po sobě hodně křičí. Těžký bylo, když jsem tam přišel, že jsem s něma ten vztah neměl navázaný, chyběla tam ta důvěra. Zároveň jsem viděl, že hodně z nich o ten vztah ani nestojí a salesiánskej výchovnej styl je právě založen na přátelském vztahu na důvěře a pokud tohle tam chybí i z druhé strany, tak ten styl právě nefunguje. A bohužel pro zachování nějakého výchovného prostředí, tak jsme si řekli, že nějaký klienty už tam prostě nepustíme, že my vám nejsme schopni pomoci, vy tady porušujete pravidla, ohrožujete nás i ostatní, my už vás sem nemžeme pustit. Já jsem byl několikrát v takové situaci, kdy jsem chtěl zabránit nějakým vyhrcovaným situacím nebo překračování pravidel, ale když jsem se ozval, tak samozřejmě reakce nebyla žádná, nebo velký nerespekt nebo výsměch. Myslím si, že to hodně závisí i na jednotnosti toho týmu.

O: A myslíš si, že by ti po takovéto situaci třeba pomohla nějaká forma podpory, aby ses třeba příště zachoval jinak nebo byl připravenější?

R: Myslím si, že je důležitý být v týmu spolupracovníku nalazen na velmi jednotný přístup, aby klienti nehledali mezírky mezi náma. A pokud chceme být salesiánské zařízení, tak je důležitý abychom všichni souzněli s tímto výchovným stylem.

O: Takže pokud se stane nějaká vážnější situace, tak se cejtíš, že tu podporu máš?

R: Jako v komunitě mezi salesiány samozřejmě mám, ale díky tomu že v tom programu nízkoprahového zařízení jsem sám salesián, tak tam úplně ne.

O: Tak poslední otázka, chtěl by ses dozvědět více o dětech s problémovým chováním a celkové o této klientele?

R: Tak vnímám velkou užitečnost a potřebnost se věnovat právě těm znevýhodněným dětem a mladým, ke kterým je těžké si najít cestu, na druhou stranu jako salesián tak vnímám že řadu věcí už přebralo spousta neziskových organizací, spousta nízkoprahů v uvozovkách civilních, takže jakoby spíš hledám uplatnění, kde jako salesián jsem nenahraditelný. Takže bych řekl, že na jednu stranu je to vnímavost taky k těm potřebným znevýhodněným na druhou stranu i cítím, že je potřeba té formaci i křesťanské mládeže a protože směřuju ke kněžstvím, tak bych těm mladým chtěl sloužit jako kněz. Takže nebráním se práci se znevýhodněným, ale chci vystupovat jako salesián kněz evidentně a jasně, aby vnímali to, kdo se jim věnuje a nějakým způsobem třeba jsme mohli otevřít i hlubší témata o kterých si nemůžou popovídat s někým jiným.

Rozhovor č.5

O: Souhlasíš s tím, že vše, co mi zde sdělíš, může být použito v mé bakalářské práci?

R: Ano

O: Nejdříve bych se zeptal, jak dlouho už jsi kněz?

R: Byl jsem vysvěcen v září 2011, bude to 7 let

O: Co vše musíš mít vystudované, aby ses stal kněz?

R: já jsem to rozvinul, jsou dva typy kněží. Diecézní a řeholní

Diecézní kněz má rok rozlišovaný v konviktu, tzv. nulták a pak studuje 5 let filozofii a teologii v semináři nebo na teologické fakultě. My řeholníci máme studium trochu delší, máme nějakou dobu aspirantát. Člověk se seznamuje se saleziány. Je to první kontakt. Poté je noviciát, už vážný zájemce, který se chce stát salesiánem. Během toho roku studuje stanovy, společná modlitba. Vše vrcholí prvními sliby. Potom jsou dva roky studia filozofie a 3 roku teologie. U nás se to nerozlišuje. My salesiáni máme takové specifikum, že mezi tímto studiem máme dvou letou praxi pedagogickou, aby se člověk seznámil s realitou. Je v oratoři či středisku, kde pracujeme s mládeží a po dvou letech se opět vrátíme ke studiu. Já jako salesián jsem začínal aspirantátem tady v Sebranicích, pak dolní počernice noviciát.

O: Co všechno máš vystudované?

R: Pocházím z Brna, tam jsem byl na biskupském gymnáziu. Po maturitě jsem studoval v Brně historii archivnictví na filozofické fakultě a teprve poté jsem se rozhodl být salesián. Napřed přípravné roky, pak dva roky v Českých Budějovicích, kde jsem měl základy filozofie a taky pedagogiku a psychologii, to je takové specifikum salesiánské školy. Pak jsem byl na praxi v Plzni, dostal jsem se do kontaktu s mládeží v oratoři. Poté jsem byl tři roky v Turině na mezinárodní univerzitě, kde to bylo zaměřeno na teologii. Bylo to doplněno studiem bible, s čímž souvisí např. latina. V tom salesiánském prostředí jsou i ty pedagogické a psychologické disciplíny, které nám pomáhají v naší práci.

O: Jak dlouho pracuješ s mládeží?

R: Vlastně už od dětství. V Brně v rámci farnosti kolem kostela sv. Tomáše jsem byl součástí ministrantské skupiny. Potom když mi bylo patnáct jsem se zapojil do vedení této skupiny a stejně tak jsme měli skautský oddíl, nejdříve jako rádce družiny, poté pomocník vedoucích a pak jsem pět let vedl oddíl. Během vysoké školy jsem se věnoval skautu a poté u salesiánů např. chaloupky, oratoř, kroužky.

O: Jaké jsou tvé zkušenosti s prací s mládeží?

R: Rádce družiny, animátor v oratoři, vedoucí chaloupky, příprava programu pro animátory.

O: Jak často nyní pracuješ s mládeží?

R: V současnosti např. každé úterý výuka náboženství, vedu sportovní kroužek, v pátek máme společenství mládeže, poté vedu skupinku ministrantů, a víceméně každý měsíc jeden víkend se středoškolskou mládeží, příprava snoubenců na svatbu, pracuji s mládeží od nejmenších dětí po mladé dospělé

O: Měli jste ve škole předměty, které by tě připravovali na práci s mládeží?

R: Já tu zmíním např. během noviciátu jsme chodili jeden den v týdnu na předmět sociální patologie. Pamatuji si hlášku: víte já tady tento předmět nerad učím, oni to jsou takový škaredý věci. Byly zde různé typy patologií např. drogově závislí. Dále jako salesiáni studujeme salesiánský preventivní systém, tzn. už i v tom noviciátě podle příručky, trochu teoreticky. Je to vlastně rozbor toho, jak don Bosko pracoval s mládeží a jaký je specifický styl práce salesiánů. Dalo by se říct, že don Bosko založil nový výchovný systém. On už tehdy říkal, že existuje např. represivní výchovný styl, který používají vojáci, jsou to pravidla, kdo je nedodrží, bude potrestán a on řekl, že my chceme používat preventivní systém, tedy předcházet těm negativním jevům a dát příležitost mládeži rozvíjet jejich pozitivní stránky, zároveň je tu prvek asistence, tedy přítomnost mezi mladými čili výchovná přítomnost a zároveň měl tři body: rozum náboženství laskavost. Je to jeho výchovná zkušenost. Rozum slouží k tomu, abychom o věcech přemýšleli a vzdělávali se. Don Bosko o věcech přemýšlel a chtěl, aby i děti o věcech přemýšleli. Zároveň kladl na důležité místo náboženství. Měl tu náboženskou motivaci ve výchově. Říkal, že výchova je záležitost srdce. Snažil se najít cestu k mládeži a vést je k bohu. Jako vychovatel viděl vzor v postavě boha otce nebo taky Ježíše jako dobrého pastýře. Vychovatel jako milující otec, který jedná se svými dětmi laskavě, tak jedná bůh s námi a my se snažíme napodobit boha. Na to navazuje laskavost na jednu stranu pravidla a hranice, ale na druhou stranu laskavost. Říkal že oba extrémy, jak přílišná laskavost nebo přílišná tvrdost jsou špatné. Během studia v Českých Budějovicích, tak tam byla pedagogika volného času, psychologie osobnosti, sociální psychologie a řada takových předmětů, které nám mohli pomoci v naší práci. Zároveň každý měl možnost navštěvovat různé kurzy a zapojovat se do různých vzdělávacích aktivit, které mu mohli pomoci v tom, co chtěl dělat, jelikož v této době přemýšlí nad svým zaměřením. Já jsem se například věnoval práci s animátory, třeba na různých víkendech nebo kurzech, kde jsem prohluboval znalost s preventivního systému. Někdo třeba více inklinuje k práci s mládeží v oratoři, někde zase ke škole, máme hodně salesiánů, kteří jsou ve školství a vyhovuje jim systematická a pravidelná práce. Někdo zase na problémovou mládež, mám salesiány, kteří pracují ve věznicích nebo s romskou mládeží. Já jsem měl blíž ke křesťanské mládeži ve farnosti, nebo v oratoři. Nebo po tom v Českých Budějovicích jsme měli společenství s vysokoškolskými studenty.

O: Jaké preferuješ přístupy při práci s mládeží?

R: Hodně záleží na typu mládeže nebo skupiny se kterou pracuji. Jiné je to např. při výuce náboženství, kde je jasný cíl, jiný je to, když máme sportovní kroužek, kde to není tak svázané, jiné je to zase na víkendu s mládeží, kdy se nabízí řada aktivit a možností pracovat a jiný to je zase v oratoři, kam děti přijdou třeba na patnáct minut a potom zase letí dál čili i na základě toho volím přístupy

O: přijde mi zajímavé, že je to tak pestré a z rozhovoru již vyplynulo, že při studiu člověk projde dlouhou přípravou a může si stahovat to, co ho zajímá a je z toho znát, že musíš přemýšlet nad tím, že si nevystačíš s jedním přístupem, jelikož pracuješ s různými skupinami a na každou se musíš jinak připravit a přemýšlet nad tím, co zvolíš za přístup. Mohl bys vybrat jednu skupinu a lehce popsat práci s ní?

R: Mě zaujalo, jak jsi o tom tady mluvil, že to, co propojuje všechny prostředí kde se pohybují je to typické salesiánské, že my se snažíme navazovat vztahy čili vytvářet vztah důvěry, že z naší strany je určitá otevřenost komunikace. Dobrým salesiánem by asi nebyl

asociální plachý člověk. V každý skupině, kde se pohybuju si snažím zapamatovat jména dětí a najít si cestu k jejich srdci. Druhá mě napadá, že hlavní cíl ve všech těch prostředí je vést mladé lidi k bohu čili je tam ta prioritní náboženství. Ale zároveň se snažíme v rámci preventivního systému rozvíjet jejich osobnosti, tedy dát jim příležitost se projevit a rozvíjet jejich dary a schopnosti. Třeba v hodině náboženství, aby se mohli vyjádřit snažíme se to o čem si povídáme nějakým způsobem vztáhnout na náš život, snažím se, aby v hodině byla přátelská atmosféra, snažím se pochopit, když se ty děti projevují, že v tom nemusí být zlá vůle. Řekl bych taky že salesián se snaží vidět, kde by se děti mohli uplatnit. Proto nabízíme různé kroužky: sportovní, divadelní, hudební, kde ty lidi mohou objevit a rozvinout své dary a zároveň to směřuje k tomu, že dobře využívají volný čas a zároveň je tam plnění vlastních povinností např. don Bosko chce, aby mladí lidé byli dobrými křesťany a poctivými křesťany, nabízel jim jak víru v boha, tak jim zároveň nabízel vzdělávání či vyučení se řemeslu, ubytování, podporoval chudé, protože to vnímal jako své poslání a zároveň měl hesla: domov hřiště škola farnost. Nejenom tedy že poskytoval domov mládeži, ale usiloval i o dobrou atmosféru. Hřiště nejenom že se děti vyblbnou, ale navážou vztahy a setkávají se s vrstevníky. Škola nejenom ve smyslu že se něco učím, ale snaha se vzdělávat, rozvíjet se a farnost to je vedení mládeže k bohu.

Shrnu bych to asi jako rozum, náboženství, laskavost.

O: Pracoval jsi někdy se skupinou, kde bylo přítomno dítě s problémovým chováním?

R: Napsal jsem si tu pár bodů. I v rámci skautského vzdělávání jsme se setkali s předměty, které nám pomáhali v práci s mládeží jsou to: rádcovský kurz, kurz vedoucího oddílu, ekumenickou lesní školu. Je to vnitřní vzdělávání v rámci organizace, ale řada věcí je akreditována ministerstvem školství, protože táborový vedoucí musí mít určité kompetence podle zákona, takže i z toho plyne, že ty požadavky jsou v souladu s tím, co MŠMT vyžaduje. Právě tady první mě napadlo, že ve skautské družině, když mě bylo patnáct let a člověk jako rádce byl na dvoudenní výpravě šesti/sedmy kluků, tak jsme tam zažili problémové situace, někdo byl unavený, vztekal se nebo hádky. Tak v těch patnácti letech člověk nemá tolik zkušeností a teď si zpětně uvědomuji tu zodpovědnost. Nebo na běžkách se zasekl kluk, cholerik, že nepojede dál a co teď dělat, za chvíli se stmívá. Nebo v oratoři, kam mohl chodit kdokoli, byla skupinka agresivních dětí a člověk si říká co teď, jedna věc jsou pravidla oratoře, a to jsou příležitosti, jak správně jednat, jak reagovat. Nebo teď v náboženství mám skupinku, kde jsou většina nejmladší. A jinak se tu prostě pracuje s jednotlivcem, jinak s celou skupinou, někdy mají špatný den. A člověk si říká, jestli budeme dělat to, co chci já nebo to, co chtějí děti a musí třeba přehodnotit danou situaci. Člověk si v hlavě přehrává situace, co zažil, rady, co mu kdy kdo dal a najednou jak jednat? Buď to může jít do ztracena, tvářit se že se nic neděje nebo to začne s tím jedním řešit, ale v tu chvíli ztrácí pozornost ostatní a začínají rušit. Je to jedna z nejnáročnějších výchovných situací. Řekl bych, že jedna věc je zkušenost a věk a další je právě to vzdělání. Např. na animátorském setkání jsme dělali kazuistiku určitého případu, a vyhodnocovali jsme, jak se v takovou danou chvíli zachovat. Vždycky je důležitý tu situaci vyhodnotit, jaký řešení použít, jestli to je takhle situace nebo jiná.

O: Nastala někdy situace, kdy sis nebyl jistý, jak se zachovat? Byla to pro tebe nová situace? (dítě v afektu na tebe začalo křičet, sprostě ti nadávat)

R: Tak několik takových situací si vybavuju, většinou si říkám že je to náročný to řešit v tu chvíli, že zpětně když to člověk analyzuje, tak ho napadají různé řešení, ale to už je pozdě.

Jsem si říkal, jestli to takhle mají všichni nebo většina lidí, že si jsou zpětně schopni říct a tohle by mohlo fungovat, ale že vím, že v tu chvíli je náročný nějak zareagovat. Čili vnímám třeba že určitý bohatství preventivního systému je v tom, že se snažíme ty děti pochopit čili je tam jakoby ta laskavost, ale zároveň vnímám, že je potřeba mít určitý hranice čili aby člověk jako v uvozovkách si nenechal šlapat po hlavě, ale zároveň je možnost to třeba pak nějak analyzovat nebo v nějakém rozhovoru třeba s tou skupinou si říct co, proč to vzniklo, jestli se tomu dá předejít nebo co by tomu člověku mohlo pomoci. Jako řekl bych že někdy děti jsou obětí rodinného prostředí, když to dítě doma zažívá hádku rodičů nebo rodiče jsou rozvedení, tak je jasný, že to tomu dítěti moc nepřidá na klidu a že ten svůj neklid a agresivitu chce někde ventilovat nebo to je prostě jenom projev jeho nejistoty nebo nezakotvenosti čili když třeba člověk vidí, že je přítomná nějaká takováhle okolnost tak na jednu stranu mě to může pomoci, mám nějakou informaci, ale zároveň z toho dlouhodobého hlediska si říkám, co by takovému člověku mohlo pomoci. Samozřejmě jedna věc je ta situace v nějakém konkrétním okamžiku, druhá věc, jak se to dítě bude vyvíjet v čase, rok dva tři pět, tak co by mu mohlo dlouhodobě pomoci. Je taky důležitý ten vztah k dítěti, když ho znám delší dobu rok, dva, tak máme určitou důvěru a já třeba můžu vědět, proč tak jedná, že třeba když to dítě neznám, vidím ho podruhé v životě, je to třeba náročnější. Takže třeba i vidím, že jakoby jedna z cest, co se týče té výchovy je, že člověk to dítě zná a má k němu důvěru a může nám to pomoci najít nějakou vzájemnou cestu. Že ve chvíli, kdy já to dítě neznám a ono se o mě nezajímá, tak se těžko hledá nějaká shoda nebo porozumění

O: Pokud se stane nějaká takováto situace a ty přemýšlíš, jestli jsi se zachoval správně, máš nějakou možnost to s někým probrat? Možnost nějaké supervize?

R: Tak když jsem byl na té pedagogické praxi, tak jsem tam měl tutora, byl to ředitel střediska, člověk, který tě doprovází, tak jsme se jednou týdně bavili, jak týden proběhl, jaké byly situace nebo někdy po skončení toho programu si sednem a vracíme se k těm konkrétním věcem, takže určitě tam možnost vyslovit před někým to co člověk prožil nebo tak jsme to zvládli společně v tom týmu, tak to je jedna věc. Pak třeba v rámci té oratoře, střediska nebo i škol, zaměstnanci nebo dobrovolní mají takováhle supervize, jednak ti řadoví zaměstnanci nebo dobrovolníci a pak vedoucí pracovníci, vlastně to patří k tomu procesu ověřování kvality práce nebo prostě jen nastavování těch různých mechanismů. No pak třeba co se týče kněží tak mi vlastně prvních pět let po svěcení jsme měli takový pravidelný setkávání třikrát za rok, kde právě tím lidí se s námi setkávali a bavili jsme se o různých věcech, nejenom to pedagogické působení ale třeba i řeholní život, komunita atd. vlastně všechny ty oblasti bylo možný prohodit a pak je taky dobrý když člověk má nějakýho kněze se kterým se setkává, jednou za měsíc, za půl roku za rok a vlastně s ním může probírat jednotlivé věci, třeba konkrétně když se to týká pastorece, tak jak se připravují snoubenci, jak se zpovídá, jak doprovázet nemocné a to my ještě připomíná, že v tom vzdělávání jsme měli jáhenskou praxi, tak tam byl jeden předmět pastorece zvláštních skupin, že jak pracovat s dětmi, jak s rodiči, jak se snoubenci, jak nemocnými čili různé typy skupin se kterými se člověk setkává. Třeba Aleš Opatrný napsal takovou příručku, takže tím jsme se třeba i zabývali i řekněme konkrétní kazuistika, jak bysme se zachovali, kdyby. Mě osobně to pomáhá, když mám možnost se takhle s někým setkat a hodně to vychází z takový ty osobní potřeby. Třeba první rok kněžství, všechno je to pro něho nový, postupně jak je člověk starší a získává ty zkušenosti, tak jsou třeba ty setkání řidší. Třeba Michal Kaplánek často dělá supervize, je to přímo supervizor, tak by ti třeba řekl více. My třeba máme měsíční duchovní obnovy, což je zaměřený na duchovní rozvoj, ale pak jsou třeba i setkání pracovní kdy se kněží setkávají

ohledně farní pastorace a jsou různý školení, ale my salesiáni nejsme jenom diecézní kněží, ale máme tady ten rozměr, že můžeme pracovat v různých zařízeních výchovných, takže ještě tam v rámci toho je ještě možnost různých školení nebo právě těch supervizí.

O: Chtěl by ses dozvědět více informací o dětech s poruchami chování a získat nové informace o práci s touto skupinou?

R: Chtěl, ale nemám teď čas, píšu dizertaci. Hodně záleží na tom, na jakou skupinu se člověk zaměřuje. Když vidím, že by to pro mě bylo aktuální, byl bych třeba v oratoři nebo bych pracoval s romskou mládeží tak bych se v tom třeba angažoval. Teď jsem tady v Sebranicích, kde pracuji více méně s křesťanskou mládeží, kde tolik ty problémy nejsou nebo je to spíš nějaká drobnost a taky vím, že za půl roku budu někde v archivu, tak mě to nemotivuje k tomu, abych pro to něco dělal. Samozřejmě kdybych věděl, že se s touto skupinou budu setkávat a jakoby mě to trápilo, že si nevím rady, tak se samozřejmě člověk snaží se v tom dovědět nebo získat zkušenosti, pobavit se s lidma, kteří v tom prostředí pracují případně si něco přečíst nebo navštívit nějaký kurz. Určitě je to zajímavý, ale pro mě je to momentálně spíše okrajová záležitost. Řekl bych, že je to i u řady salesiánů, že dělají více věcí, může to být trochu problém, že seš na různých místech v různých pozicích, takže si člověk říká někdy co dřív, co pustit, co dělat jen trošku, co dělat naplno.

Anotace

Jméno a příjmení:	Ondřej Filipi
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Dominik Polínek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Rozsah speciálně pedagogického vzdělání mezi Salesiány
Název práce v angličtině:	Range of special pedagogical education among Salesians
Anotace práce:	Práce pojednává o výchovné práci salesiánů. O jejich specifických přístupech k výchově, o klientele, se kterou se salesiáni setkávají a o vzdělávání, které absolvují.
Klíčová slova:	Salesiáni, výchovný přístup, problémové dítě, předměty o výchově, podpora
Anotace práce v angličtině:	This publication discusses about educational work of the Salesians. About their specific approaches to education, about a clientele with the salesians works and about education which the salesians have.
Klíčová slova v angličtině:	Salesians, educational accessories, problém child, subjects about education, support
Přílohy vázané k práci:	Rozhovory s respondenty
Rozsah práce:	36
Jazyk práce:	čeština